

Eseménytár
az 1994. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 5.

A Keresztény - Zsidó Társaság rendezésében Frölich Róbert rabbi tartott előadást a Páva utcai zsinagóga (IX. Páva u. 39.) kultúrtermében „Vaéra, a mózesi küldetés” címmel.

január 7.

1. A Pesti Színházban mutatták be Arthur Miller „Közjáték Vichyben” című darabját Gálfy László, Tordy Géza és Rudolf Péter főszereplésével. Az előadást Marton László rendezte.
2. A „Fejezetek a magyarországi zsidók életéből” című TIT vándorkiállítást ezúttal Kalocsán, a Városi Múzeumban mutatták be Csoma Zsigmond kandidátus tárlatvezetésével.
3. Az Élet és Irodalom című hetilap 1994. január 7-i számában glossza jelent meg arról, hogy a Kerepesi temetőben egy ismeretlen összetételű csoport megemlékezést rendezett Istóczy Győző, az első magyar antiszemita párt megalapítója, parlamenti képviselő a sírjánál.

január 8.

Bombariadó miatt nem tudták megtartani a szombati istentiszteleteket a Dohány utcai és az Újpesti zsinagógákban. A templomokat fasiszta jelképekkel és feliratokkal pingálták tele. 1994. január 12-én az Újpesti zsinagóga és szociális létesítményeinél szolidaritási látogatást tett Mészáros István, az országgyűlés Emberjogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának alelnöke, valamint Derce Tamás Újpest polgármestere. A polgármesteri hivatal eltávolította a fasiszta feliratokat a zsidó épületekről, és rendőr őrzőjáratot rendszeresítettek a környéken.

január 11.

45 évnyi szünet után visszaállították a tábori lelkeszi szolgálatot Magyarországon. A zsidó felekezet részéről Zoltai Gusztáv írta alá az erről szóló okiratot a Honvédelmi Minisztériumban. A Mazsihisz részéről a tábori lelkeszi teendőket Frölich Róbert rabbi látja el.

január 13.

1. A Keresztény - Zsidó Társaság beszámoló ülést tartott az 1991 januárja óta végzett tevékenységéről, valamint az 1994-es Holocaust év alkalmából tervezett rendezvényekről.
2. Bárány László „Erec Israel - izraeli tájakon” című fotókiállítását Zoltai Gusztáv nyitotta meg a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumban.

január 14.

1. A Mazsihisz „Felhívást” tett közzé az utóbbi időben a megszorodott, a zsidóság intézményeit ért, bombariádók miatt. 1994. január 12-én a Lauder Javne Tárogató utcai épületét felrobbantással fenyegették meg. A „Felhívás” különösen sajnálatosnak tartja, hogy a robbantások a Magyarországi Holocaust Emlékbizottság január eleji színrelépését követően történtek. A Mazsihisz kérte a társadalom józan polgárait, hogy segítsenek leleplezni, és visszaszorítani azt a politikai háttérrel nem rendelkező maroknyi csoportot, amely ezeket a megfélemlítő cselekményeket elköveti.
2. A „Világnemzeti Népuralmista Párt” - amely 1994 január elején alakult - mintegy félszáz résztvevővel gyűlést tartott a Szolidaritás Szakszervezet egyik helyiségében Angyalföldön (XIII. Forgács u. 18. Teve u. sarok). Szabó Albert elnök Szálasi képe alatt elmondott szónoklatában a zsidó és cigány befolyásnak tulajdonította az ország bajait. A közszolgálati TV-ben éppen folytatásokban vetített ÁVH-s sorozat, a „Törvénytelen szocializmus” szellemisége tükröződött a gyűlésen. A

Chrudinák Alajos szerkesztette "dokumentumfilm" az ÁVÓ kegyetlenkedéseit tagjainak zsidó voltával hozta összefüggésbe. Szabó zsidómentes Magyarországot követelt, a holocaustot pedig „humbugnak” nevezte. A Dohány utcai bombariadót a szervezet magára vállalta. Másnap a kormány kinyilvánította, hogy elfogadhatatlannak tarja a párt tevékenységét. A Mazsihisz a kormány döntését nyugtázó közleményben emlékeztetett arra, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal már 1993. augusztus 20-án felfigyelhetett volna az akkor még pártot nem alakító csoportra, amikor a nagygyűlésen éltette a nyilasokat. 1994. január 27-én Füzessy Tibor, a titkosszolgálatokat felügyelő miniszter levélben fordult Györgyi Kálmán legfőbb ügyészhez a párt betiltása ügyében. A VNP szoros kapcsolatot tartott fenn a győri Györkös Istvánnal, aki 1993. november 21-én hivatalosan is bejelentette a bíróságon a „Magyar Nemzeti Arcvonal Mozgalmat”.

január 16.

A TV 2-es csatornáján levetítették Radó Gyula „Zsidónak lenni Pécsen” című dokumentumfilmjét, amelyet a pécsi és Pécs környéki zsidóság sorsáról készített.

január 17.

A Raoul Wallenberg Egyesület fáklyás megemlékezést tartott a Pozsonyi út és Wallenberg utca sarkán lévő reliefnél. Az emlékbeszédet Kaiser György ügyvezető elnök mondott.

január 18.

A budapesti gettó felszabadulásának 49. évfordulóján kezdődött a Holocaust emlékévk a Dohány utcai zsinagóga sírkertjében. Az eseményen sok meghívott, és nagy tömeg vett részt, köztük kilenc ország nagykövetségének, több magyar állami-, és civil szervezetek, valamint a Mazsihisz képviselői. Az emlékévk rendezvénysorozata egy év múlva, 1995. január 18-án fejeződött be. A zsidó szervezetek által létrehívott emlékbizottság mellett állami Holocaust bizottság is alakult. A két szervezet viszonya azonban nem volt konfliktusmentes, mivel a Katona Tamás által felkért bizottsági tagok között volt Bogdán Emil és Zimányi Tibor is. Bogdán és Zimányi személye a zsidóság számára elfogadhatatlan volt a többször, nagy nyilvánosság előtt kifejtett antiszemita állásfoglalásaik miatt. Ungvári Tamás a „Magyar Hírlap” 1994. január 7-i számában „Az emlékbizottság és a holocaust évfordulója” című cikkében elhibázottnak, és károsnak nevezte az állami bizottság létrehozását ebben a konkrét formában. Nemcsak a benne résztvevő személyek miatt, hanem a kormányzat hiteltelenné válása miatt is. Példa erre a Horthy-temetéskor tanúsított állami állásfoglalás, illetve a kárpótlás halogatása. Ungvári emlékeztetett az 1990. novemberi kezdeményezésre, hogy október 15-ét nyilvánítsák holocaust emléknappá. Komoróczy Géza Szabad Györgyhez intézett javaslatára soha nem érkezett válasz. Az 1944-es állami emlékbizottságról kormányülés határozott 1994. március 3-án. A tagok között már nem szerepelt sem Bogdán Emil, sem Zimányi Tibor neve. A fővédnök Göncz Árpád köztársasági elnök, védnökök: Szabad György, az országgyűlés elnöke és Boros Péter kormányfő. Az elnökség tagjai: Für Lajos honvédelmi-, Jeszenszky Géza külügy-, valamint Kónya Imre belügyminiszter. A felkért alelnökök: Kéri Kálmán, Kővágó József és Schweitzer József. Titkár: Katona Tamás miniszterelnökségi államtitkár. Az emlékbizottság négy eseményről kívánt megemlékezni: a német megszállásról, a deportálások kezdetéről, a nyilas hatalomátvételtől és az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulásáról. A kormányhatározat szerint a deportálások kezdetéről való megemlékezést a testület egyezteteti a Holocaust Emlékbizottsággal.

január 19.

Szécsi József „A magyarországi katolikus hittankönyvek képe a zsidóságról az elmúlt évtizedekben” címmel tartott előadást a Katolikus Lelkészség Tömő utcai termében (VIII. Tömő u. 31.). Az előadásra a Keresztény - Zsidó Társaság szervezésében került sor.

január 21.

Újjáavatták a felújított Nagyfuváros utcai zsinagógát. Raj Tamás avatóbeszédében ismertette a zsinagóga múltját is. A hitközség képviselőin kívül jelen volt Csecsey Béla józsefvárosi polgármester, Iványi Gábor és Gaál Gyula országgyűlési képviselők és a Lauder Javne iskola tanulói.

január 22.

Ervin Birnbaum az Oneg Sabbat Klubban (VII. István u. 5.) "Eltérítés. Missziós tevékenység a zsidóságban" címmel tartott előadást.

január 23.

Londonban Sir Sigmund Sternberg, a Nemzetközi Keresztény - Zsidó Tanács elnöke előadást tartott a magyarországi deportálások kezdetének 50. évfordulója alkalmából.

január 26.

1. A Mazsihisz megnyitotta a Szeretkórház Amerikai út 53. szám alatti részlegét. Az 1953-ban államosított épületet az állam visszaadta a hitközségnek. A felújítást a Mazsihisz végezte, és 80 ágyas belgyógyászattal bővítette a kórház kapacitását.

2. A Legfelsőbb Bíróság elvi döntést hozott arról, hogy a sárga csillag viselése jelentősen korlátozta a személyi szabadságot, ezért erre az esetre is jár nyugdíj-kiegészítés. Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal korábban ilyen esetekben megtagadta a nyugdíj-kiegészítést, és megfellebbezte a döntést, amely most jogerőre emelkedett.

3. A Mazsike és a Keresztény - Zsidó Társaság közös szervezésében Tóthpál József kandidátus tartott előadást „A másság fenomenológiája” címmel a Garay u. 48-ban lévő klubban.

január 27.

Mintegy 300 nyugat-európai parlamenti képviselő részvételével emlékeztek meg Oswiecimben a koncentrációs tábor felszabadításának 49. évfordulójáról.

január 28.

Harmath Pál az ÉS 1994. január 28-án megjelent számának 7. oldalán „Magyarország a Holocaust-lexikonban” című esszéjében ismertette a Berlinben, 1993-ban, Israel Gutman szerkesztésében megjelent „Enzyklopedie der Holocaust” című háromkötetes lexikont. Az ÉS ugyanezen számában közölte Grigorij Kanovics „Összefont gyökerek”... című visszaemlékezéseit. (16-17. p.)

január 29.

Domán István „A Talmud egy napja” címmel tartott előadást az Oneg Sabbat Klubban (VII. István u. 5.)

január 30.

A TV a nemrégén kifosztott Budapesti Zsidó Múzeum kincseiről kisfilmet tűzött műsorára.

január 31.

Az Oktatáskutató Intézet ismertette az ország felekezeti megoszlásáról 1500 fős mintán készült felmérésének eredményét. A vizsgálatot Kozma Tamás vezette, megrendelő a parlament Kisebbségi és emberjogi bizottsága volt.

A Szombat 1994/januári száma tanulmányt közölt Sanders Iván tollából Kaczér Illés regényeiről „Ősi legendák, modern történelem – zsidó témák Kaczér Illés műveiben” címmel (36-42. p.).

New York Cityben „Tradíció és megújulás: Zsidók Kelet-Európában” címmel filmfesztivált rendeztek januárban. A nemzetközi filmszemlén vetítették Jeles András „Senkiföldje”; Dettre Gábor „A színésznő és a halál”; Sülyi Péter „Itt a földön”, és Horváth Z. Gergely „Békeidők” című filmjeit is.

A „Múltunk” című folyóirat 1993/2-3. számában Svéd László közölt dokumentumokat a „Magyar zsidóság és a hatalom 1945-1955” címmel. (248-298. p.).

Az ELTE-BTK Assziriológiai Tanszék féléves hebraisztikai tantervébe illesztette a „Zsidó temetők, temetkezési szertartás” című szemináriumot, melyet Frojimovics Kinga és Pusztai Viktória vezetett. A meghívott előadók (Tamás Péter, a magyarországi zsidó temetők felügyelője, Schweitzer József főrabbi, Haraszi György és Jólesz László) elméleti megalapozást adtak a zsidó temetők feldolgozásához. A speckoll tantervi bevezetésének előzménye az volt, hogy az MTA Judaisztikai Kutatócsoport 1993. nyarán projektet indított a zsidó temetők sírkőanyagának dokumentálására és feldolgozására. 1993-ban a tanszék hallgatói elkészítették a tokaji temető feldolgozását.

február hónap

február 1.

B. Turán Tamást nevezték ki a Budapesti Zsidó Múzeum főigazgatójának.

február 1-4.

Jeruzsálemben először rendeznek keresztény - zsidó nemzetközi konferenciát. A „Vallási vezetők a laikus társadalomban” témában rendezett konferencián a Mazsihisz vezetőin kívül részt vett Schweitzer József és Domán István főrabbi is. A konferencia alkalmából a HVG 23 oldalas összefoglalást közölt Gerlóczy Ferenc és Vásárhelyi Júlia szerkesztésében. (HVG, 1994. február 5. 57-70. p.)

február 2.

A Legfőbb Ügyészség közleményben foglalt állást a „Világnemzeti Néppuralmista Párt” tevékenysége ellen. A Legfőbb Ügyészség állásfoglalása szerint a párt céljai és tevékenysége ellentétben áll az alkotmánynak az állampolgárok jogaira és a szabadságára vonatkozó egyes rendelkezéseivel, különösen az emberi méltóságról és tanszabadságról szóló jogokkal. A Legfőbb Ügyészség állásfoglalása nyomán a Fővárosi Ügyészség a Fővárosi Bíróságnál kezdeményezte a párt felosztatását. A Szabó Albert vezette nyilas szellemiségű párt helyiségeiben antiszemita, fajelméletet népszerűsítő kiadványokat, propaganda anyagokat foglalt le a rendőrség. Szabó Albert, a párt elnöke, és egy párttag elleni közösség elleni izgatás miatt már folyik eljárás.

február 3.

Jogerőre emelkedett a Mónus Áront felmentő ítélet, mivel az ítélet elleni fellebbezést a Legfőbb Ügyészség visszavonta.

február 6-9.

1. Washingtonban 75 ország zsidó hitközségeinek delegációja részvételével rendezte összejövetelét a Zsidó Világkongresszus (ZSVK). A Mazsihiszt Feldmájer Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató képviselte, a Magyarországi Autonóm Izraelita Ortodox Hitközség nevében Herczog László főtitkár és Klein Gábor vettek részt. Kétoldalú találkozóra is sor került a Moses Rosen romániai főrabbi vezette román, és a magyar delegáció tagjai között. (A magyar fél romániai látogatásra kapott meghívást, március végén létre is jött a romániai találkozó.) A kelet-európai zsidóság kárpótlásának ügye is napirenden volt Washingtonban. A kongresszus állásfoglalása leszögezte, hogy a térségben vontatottan halad a vagyon visszaszolgáltatása, lassú a zsidó kárpótlás is. A ZSVK nem szorgalmazta a teljes kárpótlást, mert az megoszthatja a nem zsidó társadalmat. A tulajdonjog átírását azonban nélkülözhetetlennek tartották. A konferencia

résztvevőivel találkozott Bill Clinton amerikai elnök és Warren Christopher külügyminiszter is. Mindketten támogatásukról biztosították a zsidó közösségek kárpótlásért folytatott harcát. A találkozó másik központi témája az újjáéledő antiszemitizmus volt.

2. Bajára ért a „Fejezetek a magyarországi zsidók életéből” című vándorkiállítás.

február 9.

Szentírásstudományi szimpóziumot tartott a Keresztény - Zsidó Társaság a Deák téri evangélikus templomban. Előadók: Fröhlich Ida, Maróth Miklós, Ritoók Zsigmond és Voigt Miklós.

február 10.

Izraelből 25 rabbi látogatott el a szegedi és a kiskunhalasi zsidó hitközséghez. A kiskunhalasi zsinagóga belső felújítása elkészült, az újraszentelést a külső felújítás befejezése után, júniusra tervezik.

február 28.

1. Szabad György az országgyűlés elnöke Izraelbe utazott. Többnapos programja során ellátogatott a knesszetbe, ahol találkozott a knesszet izraeli-magyar baráti tagozatának tagjaival. Fogadta őt Jichak Rabin miniszterelnök és Ezer Weizman államelnök is. A magyarországi antiszemitizmusra vonatkozó kérdésekre Szabad azt válaszolta, hogy politikailag marginális helyzetbe került csoportok részéről nyilvánul meg. A látogatás során jelentették be, hogy 1994. március 15-től a magyar turisták vízum nélkül látogathatnak Izraelbe.

2. A HIT Gyülekezete megállapodást kötött a Mazsihisz-szel a zsidó temetők helyrehozatalában való közreműködésről. A két szervezet a holocaust emlékévként alkalmából közös megemlékezéseket szervezett.

3. Steven Spielberg „Schindler listája” című filmjének magyarországi díszbemutatóját a Magyar Honvédség Művelődési Házában tartották, a magyar politikai élet legrangosabb képviselőinek jelenlétében. A Thomas Kennely regényéből készült 12 Oscar-díjra jelölt film országos vetítése 1994. március 10-én kezdődött.

Februárban temették Hevesi Sándort, a Chevra Kadisa igazgatóját. A Kozma utcai temetőben Lőwy Tamás rabbi és Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója búcsúztatta.

Az Argentin Zsidó Szervezetek delegációja Izraelbe tartó útjukat megszakítva ellátogatott magyarországi zsidó intézményekbe. Meglátogatták az Anna Frank Gimnáziumot, a Wesselényi utcai iskolát, a Dohány és Rumbach Sebestyén utcai zsinagógát. Ismerkedtek a Joint és a Mazsihisz tevékenységével. Istentiszteleten vettek részt az Országos Rabbiképző Intézet templomában, majd a tiszteletükre rendezett kedduson az ORI és a Pedagógium tanárai ismertették az intézmények tevékenységét.

A Csörsz utcai temetőben az Ortodox Chevra Kadisa tagjai emlékeztek az egykori Bíró Dániel Kórházban megölt több mint másfélszáz hittestvéréről. Az emlékezést a rabbiszekét ismét elfoglalt Hoffmann Áron főrabbi tartotta.

Aranydiplomát kapott az Országos Rabbiképző Intézet három egykori hallgatója. Jólesz László, Zvi Moskovits és Jehuda Simor 50 évvel ezelőtt szereztek bölcsészdoktori diplomát az akkori Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

Scheiber Lipót sebészorvos (New York) 500 dollárt adományozott az ORI kiadványainak finanszírozására testvérének, Scheiber Sándor főrabbinak az emlékére.

A „Heti Újságban” ötrészes sorozat jelent Uri Avineri tollából „Egy Izraeli Budapesten” címmel, amelyben a Mazsihisz vezetőinek életútjáról - többek között Zoltai Gusztávról és Raj Tamásról - is ír.

Februárban jelent meg Laczkó Miklós „Zsidók és lutheránusok a magyar iskolarendszerben” című tanulmánya a „Protestáns Szemle” 1994/2 számában. (138-155. p.).

A Soproni Szemle 1993/4. számában jelent meg Szita Szabolcs „Embermentés Somogy megyében 1944-45.” című tanulmánya. (393-400 p.).

március hónap

március 1.

1. Sátoraljaújhelyen adomány gyűjtés és adatgyűjtés kezdődött a deportált zsidók emlékét megörökítendő emléktábla felállításához.
2. Frankfurtban a Rotschild család megalapítója, Mayer Amschel Rotschild születésének 250. évfordulóját ünnepelték . A család és a frankfurti zsidó hitközség képviselőin kívül a megemlékezésen megjelent Helmut Kohl kancellár is.
3. Szabó Iván pénzügyminiszter az egyházak finanszírozásáról tárgyalt az egyházak vezetőivel.
4. A Múlt és Jövő zsidó kulturális folyóirat estet rendezett a Kossuth Klubban Jancsó Miklós, Gergely Ágnes, Sivók Irén, Kathy Horváth Lajos és Fekete László részvételével.

március 2.

1. A Budapesti Fesztiválzenekar Weiner Leó műveiből adott hangversenyt a Goldmark teremben a Holocaust emlékévé alkalmából.
2. A Keresztény - Zsidó Társaság tájékoztatót tartott tevékenységéről, kiadványairól és a soron következő programokról. A Deák téri Evangélikus templomban bemutatták Giczy György országgyűlési képviselő teológiai doktori disszertációját, amelyet „Törvénytisztelet és messianizmus a Talmudban és a középkori zsidó-keresztény disputákon” címmel írt. A rendezvényt Naor Gilo, az izraeli nagykövetség első titkára nyitotta meg, jelen volt Schweitzer József és Domán István főrabbi, Kovács Endre és Gyulai Endre katolikus püspök, Hegedűs Lóránt református püspök, Harmat Béla evangélikus püspök, Donáth László evangélikus lelkész, Révész Árpád baptista helynök is.
3. Erdélyi Lajos kelet-közép-európai sírköveket bemutató fotókiállítását ezúttal Pécssett mutatták be a Janus Pannonius Tudományegyetem aulájában.
5. Az Állami Vagyonügynökség (AVÜ) megvásárolta a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga részben felújított épületét az Alba Régia Építő, Vállalkozó Rt.-től. A Mazsihisz pedig ingatlanokat ajánlott fel az AVÜ-nek templomért cserébe.
6. A kormány és a zsidó szervezetek képviselői megállapodnak abban, hogy az 1994. március 23-i tárgyalási fordulón a Zsidó Helyreállítási Alap 36 tagú irányító szervezetének 24 zsidó tagjára a zsidó szervezetek javaslatot tesznek. (12 tagot a kormány állít.) A Zsidó Kárpótlási Világszervezettel (WJRO) kötött megállapodás szerint csak a Mazsihisz jogosult képviselni a zsidóság érdekeit a kormánnyal folytatott kárpótlási tárgyalásokon. A Muszoe, a Macisz és a Magyarországról elszármazott zsidók érdekeit képviselő WJRO pedig nem. A zsidó szervezetek azonban nem tudtak a kitűzött határidőre egymás között megállapodni, ezért a március 23-i egyeztető tárgyalás elmaradt. A peszach utánra (április közepe) kérték a tárgyalások folytatását.

március 3.

1. Strasbourgban „Európa az intolerancia ellen” címmel rendeztek szemináriumot. A rendező Európa Tanács, az Amerikai Zsidó Bizottság, és az Európai Tudományos és Kulturális Bizottság

képviselői között volt Soros György, Elie Wiesel Nobel-békedíjas író, valamint egyházi vezetők, tudományos kutatók, politológusok és művészek is.

2. A Somogy megyei Csurgón az önkormányzat a zsidótemető kerítésének rendbehozataláról.

március 4.

1. A Fővárosi Főügyészség kezdeményezte a „Világnemzeti Népuralmista Párt” feloszlatását az ellene kezdődött polgári perben.

2. Elbocsátották a rádió 129 munkatársát. A közelgő választások előtti politikai tisztogatás miatt 1994. március 7-én éles vita volt a parlamentben az ellenzék és kormány között.

március 6.

Évadnyitót tartott az újjáalapított OMIKE-Ribári Színpad a Goldmark-teremben.

március 7.

A Mazsihisz tiltakozott a „Panoráma” című külpolitikai tévéműsor 1994. március 4-én sugárzott adásában elhangzottak miatt. Sugár András az 1994. február 25-én Hebronban, Baruch Goldstein által elkövetett, 40 palesztin halálát okozó „frenetikus mészárlást” Auschwitzhoz hasonlította. A Mazsihisz közölte, hogy a holocaust 50. évfordulójára emlékező magyarországi zsidóság különösen sérelmesnek érzi a zsidóellenes érzelmek tudatos erősítésére irányuló manipulációkat a média részéről. Kérte a televíziót felügyelő kormányt, hogy Sugár András és a „Panoráma” szerkesztősége kövesse meg a zsidóságot és az egész emberiséget. Sugár 1994. március 9-én a lapokban közölte: nem kér bocsánatot. Auschwitz, Katyn, a bácskai vérengzés és Hebron között szerinte csak nagyságrendi különbség van.

március 8.

1. Az Eötvös József Collégium Klubjában Schweitzer József főrabbi előadást tartott „Az egyházak szerepe az ezredforduló előtt” címmel.

2. Boros Péter miniszterelnök hivatalában fogadta a ZSVK Israel Singer főtitkár által vezetett delegációját. A megbeszélésen a kárpótlás ügye szerepelt, amelyet a megbeszélésen sikerült kimozdítani a holtpontról. Boros szerint elhárultak az akadályok az érdemi tárgyalások előtt.

3. Tonhauser László rendőr-ezredes két magas rangú rendőrtiszt társaságában Izraelbe utazott - a hírek szerint a Zsidó Múzeum elrabolt kincsei utáni nyomozással összefüggésben.

március 9.

1. Testvérvárosi szerződést írtak alá Hódmezővásárhelyen a város és az izraeli Tamar körzet között. A szerződést Rapcsák András és Yoav Givati polgármesterek kötötték.

2. Az ENSZ Emberjogi Bizottsága határozatban ítélte el az antiszemitizmust, az arab-, és négerellenességet.

március 12.

A „Magyar Hírlap” 1994. március 12-i számában Gyémánt Mariann interjút készített Raj Tamással arról, hogy miért nem vállalta el a Dohány utcai templom főrabbi székét 1994. március 1-től. Raj egy 1994. január 20-án kelt, Mazsihisz-nak címzett levélre hivatkozott. Ebben Schweitzer József tudatta a hitközség világi vezetőivel, hogy csak akkor vállalja el az országos főrabbi címet, ha joga van bármely általa választott alkalommal valamennyi nem ortodox ritusú templomban prédikálni, gyülekezeti előadást tartani. Ez a feltétel Raj szerint elfogadhatatlan, és ellentmond az ősi törvénynek. Raj továbbra is a Nagyfuvaros utcai templom rabbija marad.

március 14.

A „Demokratikus Charta” nagygyűlése után a kazettákat követelve a Zugló felé tartó földalattin részeg debreceni skinheadek megkésezték Horgas Péter Andrást zsidó származása miatt. A

tetteseket a MIÉP másnapi nagygyűlésén szemtanúk segítségével elfogták. A késelést elkövető Nagy Dezső korábban erőszakos bűncselekményekért már többször volt büntetve. A Mazsihisz vezetői a kórházban felkeresték Horgas Pétert. Az elkövető Nagy testvérpár fiatalabb tagját szabadlábra helyezték, az idősebb ellen pedig tovább folyt a vizsgálat. A szurkálást a testvérpár nem tagadta. 1994. április 14-én a Raoul Wallenberg Egyesület felajánlotta a tiszteletbeli tagságot Horgas Péternek, miután „Wallenberg Emlékéremmel” tüntették ki. A Keresztény Advent Közösség a 1994. május 21-én a napilapokban közzétett nyilatkozatban hívta fel az ország polgárait, hogy ítéljék el és tegyék szavá a március 14-én a földalattin történt rasszista késelést.

március 15.

A magyar neonácik randalíroztak a fővárosban. A rendőrség a MIÉP rendezvényén letartóztatta Sermauel Krisztiánt, a Döbrentei téri mini-pogrom elsőrendű vádlottját, aki a nemzeti ünnepet is felhasználta egy kis hőzöngésre: a kordont biztosító rendőrökre támadt. A város különböző pontjain rendezett március 15-i "ünnepeken" Szabó Albert, Györkös István és Király B. Izabella csapatai olykor kórusban zsidóztak.

március 16.

Tudományos konferenciát rendezett a 'Pro Homine 1944 Emlékbizottság' Magyarország német megszállásának 50. évfordulóján a Hadtörténeti Múzeumban.

március 16-17.

„Az ezredforduló erkölcsi kihívásai keresztény és zsidó szempontból” címmel a Gellért Szállóban rendezett konferenciát a Keresztény - Zsidó Társaság, a Konrad Adenauer Alapítvány, a Magyar UNESCO Bizottsága és a B, nai B, rith Alapítvány. Előadást tartott Andorka Rudolf, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem rektora, Solt Pál a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Rivka Grundstein-Amado, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzora, Menachem Meron, az Országos Rabbiképző Intézet vendégprofesszora, Szent-Iványi István országgyűlési képviselő, Jelenits István piarista rendfőnök, Szigeti Jenő az Adventista Egyház elnöke, Häfenscher Károly evangélikus teológia-professzor, Zala Tamás történész és Szűcs Ferenc teológia-professzor.

március 17.

1. II. János Pál pápa fogadta Jichak Rabin izraeli miniszterelnököt, aki Izraelbe szóló meghívót adott át a katolikus egyház fejének.
2. A Kossuth Klubban az MTA és az ELTE rendezett tanácskozást Magyarország náci megszállásának 50. évfordulóján.

március 19.

1. Az Országgyűlés Emberjogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottsága a parlamentben tartott emlékülést a magyarországi holocaust 50. évfordulója alkalmából. A hitközséget az ülésen Feldmájer Péter, Zoltai Gusztáv és Schweitzer József képviselte. A kormány „Nyilatkozatot” tett közzé a német megszállásról, a parlament pedig a nácizmus áldozataira való emlékezés napjává nyilvánította 1994. március 19-ét. Az Országház épülete előtt félárbocra eresztették a nemzeti lobogót a kormány tagjai és a köztársasági elnök jelenlétében. A Spielberg-film esti díszbemutatóján állami és egyházi vezetők is részt vettek.

2. A Mazsike Klubban a mai magyarországi zsidóság helyzetéről tartott kerekasztal-beszélgetést a Szombat Szalon. A beszélgetés meghívott résztvevői voltak: Berend Rózsa, az Anna Frank Gimnázium igazgatója, Olti Ferenc, a Mazsike elnökségi tagja, Schweitzer József főrabbi, Stark András pszichiáter, a pécsi hitközség alelnöke, Kertész Péter, a Mazsihisz szóvivője, Szécsi Éva, a Magyar Rádió szerkesztője, a Szombat főmunkatársa. A beszélgetésről tájékoztató jelent meg a Szombat 1994/5 számában (4-5. p.).

március 20.

1. A vidéki zsidóság deportálása kezdetének 50. évfordulójára emlékkonferenciát szervezett Egerben a Teljes Evangéliumi Diák- és Ifjúsági Szövetség „Ne menj tovább barátom!” címmel. A konferencia védnöke Kosáry Domokos az MTA elnöke volt. Előadást tartott Székely Gábor Budapest főpolgármester-helyettese, Hack Péter parlamenti képviselő a zsidótörvények háttéréről beszélt, Kis György esperes, Csepeli György szociálpszichológus, Tatár György vallásfilozófus és Rugási Gyula filozófiatörténész. A rendezvény bevezetőjében Ruff Tibor, a szervezet elnöke bírálta azt a módot, ahogyan a kormány az antiszemitizmus hazai megnyilvánulásait kezeli. Mészöly Miklós „Nem felelt meg neki” című novelláját olvasta fel, Beér Iván a Holocaust Emlékbizottság elnöke pedig arról beszélt, hogy a magyarországi zsidóság mindig magyarnak vallotta magát. Magyarok tették magyarokkal azt, ami 50 éve történt.

2. A New York-i Park East zsinagógában megemlékeztek a náci terror 600 ezer magyarországi zsidó áldozatáról. A megemlékezést az Amerika Örökségének Megőrzéséért felelős kormánybizottság, az amerikai magyar követség, a magyar ENSZ képviselet, a Magyar Zsidó Világszövetség és az Emánuel Alapítvány szervezte. Az ünnepség szónokai - Tom Lantos kaliforniai képviselő és Schneier New York-i rabbi - maguk is a Holocaust magyar túlélői voltak. Szólt Erdős András ENSZ nagykövet és Alan Hevesi, a Hevesi Simon rabbi New Yorkban élő unokája, valamint Norman N. Gáti, a Magyar Zsidók Világszövetsége amerikai tagozatának elnöke is.

3. A Marczibányi téri Művelődési Központban a Mazsike negyedik alkalommal rendezte meg a Zsidó Kultúra Napját. A délelőtti gyermekprogramok után a fesztivált Székely Gábor, a főváros főpolgármester-helyettese nyitotta meg. Levetítették Jeles András „Senkiföldje”, Ember Judit: „... és ne vigy minket a kísértésbe”, Jancsó Miklós „Maradék”, Szomjas György „Szól a kakas már” és Sípos András „Alija” című filmjét. Matuz István fuvolaművész koncertje után a Szombat Szalon folyóirat irodalmi estjén Békés Pál, Dalos György, Kertész Imre, Kornis Mihály, Rakovszky Zsuzsa és Rapai Ágnes olvasott fel műveiből. A zsidó humor és hochmecolás Marton Frigyes, Réz András, Verebes István és Zoltai Gusztáv részvételével, a hora táncház pedig a Nayer Kapelye izraeli együttes zenéjére folyt. Bemutakoztak a Magyarországon működő zsidó iskolák színjátszó körei is.

4. A Dohány utcai templomkörzet klubja összejövetelén a „Tízparancsolat” című filmet vetítettek.

március 21.

1. „A Holocaust tényei, összefüggései és ezek üzenete a mai magyar társadalomhoz” címmel fórumot rendezett a Raoul Wallenberg Egyesület. Schweitzer József, az ORI főigazgatója, Szita Szabolcs, az Auschwitz Alapítvány tudományos vezetője, Szécsi József, a Keresztény-Zsidó Társaság főtárgya és Majsai Tamás református világi teológus tartott előadást.

2. A parlament döntött az egyházak 1994. évi állami támogatásának mértékéről. A Mazsihisz működési költségeire 83 millió forintot kap, a kezelésében lévő közgyűjtemények fenntartására 6 millió forintot, oktatási intézményei támogatására 5 millió forintot. A Radnóti Gimnázium felújítására pedig 60 millió forint kiemelt támogatást kap.

március 22.

1. A BZSH, a Mazsihisz és a Dohány utcai körzet elöljárói úgy döntöttek, hogy a Dohány utcai főtemplom rabbija Frölich Róbert legyen ettől a naptól.

2. Steven Spielberg „Schindler listája” című filmjét hét Oscar-díjjal tüntették ki Los Angelesben.

3. A Mazsike Klubban Gergely Ferenc történész „Szükség van-e ma a cserkész mozgalomra?” címmel tartott előadást.

4. A NÜB auschwitz-i táborcsoportja éves beszámoló összejövetelén tájékoztatót tartott a holocaust emlékévé tervezett eseményeiről.

március 23.

1. Békéscsabán a helyi zsidó hitközség vezetőivel találkoztak az angliai wolverhamptoni egyetem vallás szakos hallgatói, akik a békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Főiskola diákcsere programjában

három éve kutatják a kelet-európai zsidóság történetét. A városlakossága egyébként gyűjtést indított egy holocaust-emlékmű létrehozására.

2. A Szindbád moziban a Hanoár Filmklub keretében bemutatják a „Mamlock professzor” című 1961-ben készült NDK filmet. A Friedrich Wolf drámájából készült filmet K. Wolf rendezte.

március 25.

1. A Mazsihisz és a Hit Gyülekezete közös rendezvények tartásáról, továbbá zsidó temetők gondozásáról állapodott meg. Az egyezséghez csatlakozott a Raoul Wallenberg Egyesület székesfehérvári csoportja is. Kitakarították a székesfehérvári temetőt, megemlékezést tartottak Szegeden.

2. Az MTA Történettudományi Intézetében Vázsonyi Vilmos emlékkonferenciát tartottak. Kovács M. Mária konferencián tartott előadását a Beszélő április 7-i száma közölte „A kisebbségek nemzetközi jogvédelmének politikai csapdája - Vázsonyi Vilmos és a numerus clausus” címmel. (28-30. p.)

március 27-április 3.

Peszach.

március 28.

Jeruzsálemben a 600 ezer magyarországi zsidó áldozat emlékre emlékerdőt ültettek a Keren Kajemed Lejiszrael nemzetközi zsidó szervezet közreműködésével.

március 29.

Szilárd Gyula iparművész kamara-kiállítását nyitották meg a Goldmark teremben „Szédertalak” címmel.

március 30.

1. A Mazsike felhívást tett közzé a napi sajtóban, amelyben az ország lakosainak segítségét kéri a zsidó temetők, és az emlékezet elgazosodásának megfékezésére.

2. A Martin Luther King Egyesület sajtótájékoztatóján jelentette be, hogy az ORFK-val együttműködési szerződést kötöttek a skinhead támadások megelőzésére. 1993-ban 13 esetben, 1994-ben áprilisig öt esetben támadtak meg szinesbőrűeket, cigányokat, zsidókat. Az egyesület elnöke, Mester Csaba bejelentette, hogy 1994. április 8-án a Vörösmarty téren rasszizmus ellenes tüntetést szerveznek.

3. Antall Józsefné a Mazsihisz Újpesti szociális otthonának ajándékozta azt a képet, amelyet a néhai miniszterelnök Chaim Herzogtól kapott ajándékba az izraeli miniszterelnök 1991. júniusi magyarországi látogatásakor. A kortárs izraeli festőművész, Ardoll képének átadásán megjelent Dávid Krausz izraeli nagykövet, Mádl Ferenc kultuszminiszter, Kodolányi Gyula címzetes államtitkár is.

A Pedagógium néhány tanulója a tanulmányi félév második felét a jeruzsálemi Schocken Zsidó Tudományos Intézetben folytatta tanulmányait Smuel Glick igazgató vezetésével.

A Pedagógium több hallgatója Birnbaum Ervin professzor vezetésével kéthetente oktatási körutat szervezett Munkácson, Ungváron, Huszton, Nagyszőlősen és Beregszászon, ahol zsidó ismereteket adnak át a mintegy másfélszáz főnyi helybéli zsidó hallgatóságnak.

Márciusban kezdte meg működését a Salom Klub a JOINT és a Magyarországi Zsidó Segély Alapítvány támogatásával. A klub vezetője Kardos Zsuzsa, az összejöveteleket hétfőnként és szerdánként délután az V. Szabadság tér 16-ban tartották.

"A független, demokratikus Magyarországért" kitüntetésben részesült Alapy Gábor, Wallenberg egykori munkatársa. Az átadásra a magyar nagykövetség bécsi épületében került sor, mivel a 84 éves kitüntetett Maden bei Wienben él.

Megkezdődött a karcagi zsinagóga rekonstrukciója a Mazsihisz, az önkormányzat és a Műemléki Felügyelet összefogásával.

A Vasi Szemle 1994/1. számában Rácskay Jenő „Egy ismeretlen vérvád - Németújvár, 1901” címmel közölt tanulmányt (99-102. p.)

A Magyar Tudomány 1994/3. számában Vizi E. Szilveszter tanulmánya jelent meg „Az 'Orsós-ügy' avagy a tudós felelőssége” címmel (326-333.p.). A szélsőséges jobboldali nézetei következtében genetikai ismereteit a fajelmélet szolgálatába állító orvos professzort 1945-ben kizárták a tudós társaságból. Az Akadémia Tudományetikai Bizottsága 1993. március 8-i határozata szerint nem rehabilitálja. Ugyanebben a számban olvasható a Magyarországon született Stephan J. Roth 1993. november 25-én a Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpontjában tartott előadásának szerkesztett szövege „Emberi jogok: a zsidó tapasztalat” címmel (273-288. p.)

Az Esély társadalom- és szociálpolitikai folyóirat 1994/1. számában jelent meg Nagy László Tibor: „A szkinhedek és büntetőjogi megítélésük” című tanulmányát. (53-63. p.)

A Szeged című folyóirat 1994/márciusi számában tanulmány jelent meg Gulyás László „A zsidók Magyarországon” című tanulmánya.

Karsai László tanulmányt közölt az Aetas 1994/3 számában „Holocaust Franciaországban” címmel (167-171. p.).

A Szombat 1994/3 számában jelent meg a Kommentár 1994/1 száma mellékletként. Karsai László 1993. november 14-én Dobogókőn, az Európai Zsidó Fórumon elmondott „Zsidók és kommunisták” című előadása megjelent a Kommentár 1994/1. számában (3-8. p.).

április hónap

április 1.

A Magyar Napló 1994. április 1-én megjelent számában Paul Gradwohl „Szigorúan ellenőrzött tankönyvek” című tanulmánya jelent meg Csejdy Réka fordításában (18-22. p.). A francia szociológus tanulmánya eredetileg 1993-ban jelent meg a Cathiers d'Etudes Hongrois című kiadványban.

április 4.

A második világháború áldozatainak emlékére a Rábca Pinnyédi hídjától az abdai Radnóti-emlékhelyig tartó Húsvéti békemenetet rendezett a győri Domus Hungarica Egyesület, a Magyar Békeszövetség és az abdai önkormányzat.

április 5.

„A zsidó kultúra hagyományai” címmel Raj Tamás főrabbi tartott előadást az Almássy téri Szabadidő Központban. A Keresztény - Zsidó Párbeszéd Kör nyilvános vitájának résztvevői Iványi Gábor methodista, Donáth László evangélikus lelkész és Kerekes Károly ciszterci főapát voltak.

Fellépett Fűzfa Júlia operaénekes, Tóth Emil főkantor, Lisznyai Mária orgona- és Neumark Zoltán zongoraművész. Az Ayin képzőművészeti csoport kiállítását Magén István nyitotta meg.

április 6.

Az 50 évvel ezelőtti magyarországi zsidó és cigány holocaustra emlékeztek a washingtoni kongresszus kupolatermében. Beszédet mondott Albert Gore alelnök és Szabad György, a magyar országgyűlés elnöke.

április 5-7.

„A holocaust Magyarországon: ötven év után” címmel konferenciát rendeztek az Európai Intézet Professzorok Házában. (Bp. Ajtósi Dürer sor 19-21.). A konferenciát a Randolph A. Braham vezette New York-i Rosenthal Intézet, az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja, az MTA Történettudományi Intézet, valamint a budapesti Európa Intézet készítette elő. A rendezvényt anyagilag támogatta a Soros Alapítvány, a New York-i Városi Egyetem és a J. and A. Winter Alapítvány is. A megnyitót az ELTE Egyetem téri épületében lévő Dísztermében tartották. A megnyitó a kiadott programtól eltérően alakult. Szabó Miklós az ELTE rektora külföldi útjára hivatkozva lemondta a részvételt. Helyette az egyetem nemzetközi kapcsolatokért felelős rektorhelyettese, Medgyesi Péter köszöntötte a konferenciát, majd Frances Degen Horovitz, a New York-i egyetem rektora, Glatz Ferenc, az MTA Történettudományi Intézete és a budapesti Európa Intézet igazgatójaként mondott beszédet. (Glatz előadása megjelent a Népszabadság 1994. április 9-i számában.) Komoróczy Géza nem kapott helyet az elnökségben, és nem is mondhatta el beszédét. (Erről a Beszélő 1994. április 14-i számában közölt „A pernye beleég a bőrünkbe” című cikkében ír (28-30. p.) Schweitzer József és Randolph L. Braham köszöntője után előzetes bejelentés nélkül Jeszenszky Géza emelkedett szólásra (Komoróczy professzor helyett.) Jeszenszky beszédében egyenlőségjelet próbált tenni a zsidóság nagy részének kiirtása és az ötvenes évek kitelepítettjei, valamint a határon túli magyarok kirekesztettsége, azaz a náciizmus és a kommunizmus között. A külügyminiszter a második világháború alatti magyar kormányzati szervek, a magyarországi közigazgatás és a csendőrség felelősségét tompítani igyekezett a magyarországi holocaust véghezvitelében. A Jeszenszky beszéd kezdetén Komoróczy professzor elhagyta a termet. Mivel vitára a megnyitón nem volt lehetőség - erre csak szekcióüléseken kerülhetett sor - a hallgatóság soraiból mintegy húszfős csoport tapssal szakította félbe a külügyminiszter 8 perce tartó, rögtönzött, finoman fogalmazva is vitatható téziseket tartalmazó beszédét. A tapssal tiltakozók többsége a zsidóság történetével, kultúrtörténetével foglalkozó, köztudottan nem zsidó származású kutató volt, akik nem kívántak a Jeszenszky Géza által felvázolt eszmeiségben osztozni. (Említést érdemel, hogy a történelmi egyházak magas rangú képviselői, akik az első sorokban ültek a konferencia megnyitóján, nem csatlakoztak a tiltakozókhoz.) A közszolgálati Kossuth Rádió már félórával a történetek után, déli híradásaiban úgy tájékoztatta az ország lakosságát, hogy a külügyminisztert nem hagyták beszélni a nemzetközi konferencián. A beszédet teljes terjedelmében nem ismerhette meg a közvélemény. (Egyedül a Népszava szerkesztői közölték a Jeszenszky-beszéd szövegét az 1994. április 6-i szám 6. oldalán. A többi orgánium idézetek kiemelésével és beszéd-értelmezéssel manipulált.) A tömegkommunikáció hallgatott arról, hogy amennyiben a jelenlegi kormányzat mentegeti, és elfedi a Horthy-kormányzat felelősségét, akkor egyetért azzal. A történetekkel való őszinte szembenézés elmaradása a háború után született nemzedéket is cinkossá avatja, a kitapsolók ebből nem kértek. Ez volt a valódi ok, amely miatt a jelenlevők közül néhányan - az illem és a protokoll formai szabályainak betartásánál - fontosabbnak tartották a tartalmi, lényegi kérdésre koncentrálni: nem kívántak cinkosává válni sem múltbéli, sem kortárs sandaságoknak. Az ügyből politikai vihar támadt, s a zsidóságot is megosztották az eset. Schweitzer József főrabbi udvariasságnak minősítette a kitapsolást, Braun Róbert történész – aki véleményének a helyszínen lábdobogással is hangot adott - vérlázítóan nevezte Jeszenszky beszédét. Braun emlékeztetett arra, hogy külügyminiszter hasonló szellemiségű beszédet mondott a Batthyány Társaság legutóbbi fogadásán is. A konferencia szekcióülésekkel folytatódott. Ezek szüneteiben lehetett olyan

véleményeket is hallani, hogy a felelőtlen tapsolók nem gondolták végig, hogy ezzel is a zsidóságnak ártnak. Braham professzor, Sari Reuveni és Rudolf Vrba a sajtóban a beszéd tartalmát és szemléletét kifogásolta. Horn Gyula úgy nyilatkozott, hogy nem tud együtt érezni Jeszenszkyvel, mert mindenkinek vállalnia kell mondandójáért a felelősséget. Gábor György a Beszélő 1994. április 21-i számában megjelent „Ilonka tantíról, avagy a külügyminiszter se piszkálja az orrát” című cikkében ízekre szedte Jeszenszky szerezcsen-mosdatását (46-47. p.) Benedek István Gábor Jeszenszkyvel készült interjúja ("Kitapsolás" után...) az Új Élet 1994. június 1-i számában jelent meg (5. p.). A konferencia több szekcióban folyó előadásainak egyik legérdekesebb előadását Rudolf Vrba, az Auschwitzból megszökött két fogoly egyike tartotta, aki jelenleg a vancoveri Brit Kolumbia Egyetem tanára. A magyarul jól beszélő szlovák fiatalember volt az, aki annak idején elsőként tárta a világ elé a holocaust és a népirtás tényét. Az előadók között volt Jehuda Don, a Ramat-Gan-i Bar-Ilan Egyetem professzora, az Izraeli - Magyar Baráti Társaság elnöke is. A vele készült interjúban elmondta, hogy Izraelben többször kérték Antall Józsefet, hogy Lech Walesához hasonlóan kérjen bocsánatot a holocaustért, ám a magyar miniszterelnök mindig kitért a válasz elől. Előadást tartott Berend T. Iván „A politikai antiszemitizmusról a holocaustig” címmel. Ságvári Ágnes 19 megyei levéltárban folytatott kutatásairól számolt be. A konferencián történészek és levéltárosok nehezményezték, hogy a korszak vidéki levéltárakban sokkal inkább kutatható, mint akár az Országos, akár a Budapesti Levéltárban. Ságvári Ágnes a holocaust térképek összeállítása során, valamint az elkobzott vagyonok sorsát illető kutatásai folyamán ütközött tiltásokba, Majsai Tamás történész pedig az 1941. évi körösmezei (a német megszállás előtti!) deportálás történetének kutatásában akadott meg Belügyminisztérium tilalma miatt. Lackó Miklós „A zsidó értelmiség a Holocaust előtt” címmel tartott előadásának szövege megjelent a Magyar Tudomány 1994/6. számában. (651-658. p.) Hanák Péter: „Zsidó munkaszolgálat a Holocaust éveiben” című előadását a História 1994/4 száma közölte. (25-26. p.) Az 1994. április 5-7. konferencia mintegy 40 előadása 800 oldalon jelent meg 1997-ben „The Holocaust in Hungary Fifty Years Later” címmel. A Columbia Press kiadását Randolph R. Braham és Pók Attila szerkesztette

április 7.

1. Vatikánvárosban aláírták az izraeli-vatikáni államszerződést.
2. A Vatikánban Holocaust emlékkoncertet rendeztek, amelyen II. János Pál pápa és Elio Toaff római főrabbi is megjelent. A koncerten a brit Royal Philharmonic Orchestra Schubert és Leonard Bernstein műveit játszotta, Richard Dreyfus filmszínművész mondta el a kaddist. A 7500 meghívott között államfők és a koncentrációs táborok túlélői egyaránt voltak.
3. A jeruzsálemi Yad Vasem emlékmúzeumban tartott izraeli állami ünnepségen megemlékeztek a holocaust 600 ezer magyarországi áldozatáról is.
4. A Keresztény - Zsidó Társaság és a Mazsike vendégeként Somogyi Károly, a Világ Igazai Magyar Tagozatának titkára tartott előadást a Mazsike Klubban „A küldetés 300 napja” címmel.

április 9.

Tömeges sírgyalázást követtek el a győri nádorvárosi köztemetőben. Többségükben zsidó és apáca sírokat rongáltak meg.

április 9-11.

Jeszenszky Géza külügyminisztert hívták meg Los Angelesbe a Holocaust Emlékmű avatására. Beszédét, melyben a holocaustért továbbra is csak a német szövetségeseket kárhóztatja, az 1994. április 12-i lapok közölték.

április 10.

1. A Vészkorszak emléknapján a Radnóti Színházban délelőtt 10 órától délután 15 óráig száz színész olvasta fel a Holocaust magyarországi áldozatai közül mintegy 6 ezernek a nevét. A felolvasás alatt bárki - több ezren - díjtalanul bemehetett a színházba. A színpad hátterében archív filmeket

vetítettek és halk zsidó ima szólt. A színház előterében kiállították Erdélyi Lajos erdélyi zsidótemetőkről készült fotóit. Több neves közéleti személyiség is ellátogatott a rendezvényre, így többek között Fodor Gábor, a parlament Kisebbségi és Emberjogi Bizottságának elnöke, Hágelmayer István, a Számvevőszék elnöke, Komoróczy Géza, Kósáné Kovács Magda, Kuncze Gábor, Mádl Ferenc és Szabó Iván miniszterek, Sólyom László, az Alkotmánybíróság elnöke. A szervezők a Magyarországi Holocaust Emlékbizottság, az Izraeli Nagykövetség és a Yad Vasem Magyarországi Baráti Köre voltak.

2. Holocaust emléknapot rendezett a tatabányai Polgármesteri Hivatal. Bencsik János polgármester köszöntője után Ruff Tibor, a TEDISZ képviselőjében emlékezett meg a holocaust magyarországi áldozatairól. Kelemen Emma történelemtanár a Komárom-Esztergom megyei zsidóság történetéről, Karsai László történész az Endre – Baky - Jaross népbírósi peréről, Trapp István filozófus a zsidóüldözések eszmei hátteréről tartott előadást. A rendezvényen Ember Mária „Minden térítés nélkül” című írását olvasta fel, Mezei András Adorno című kötetéből az Immanuel Horem színházi társaság adott elő részleteket, levetítették Jancsó Miklós: „Maradékok” című dokumentumfilmjét.

3. „Ne menj tovább barátom!” címmel a TEDISZ Balatonfüreden is holocaust emlékűnnepséget szervezett. Szabó Miklós történész „A magyar Holocaust” címmel, Olti Ferenc „Csak azért, mert zsidónak született” címmel tartott előadást. Bárány László „Erec Israel” című fotókiállítása a megemlékezéssel egyidőben nyílt meg.

4. Nyíregyházán a deportálások 50. évfordulóján konferenciát szerveztek. Az előadások szövegét a Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 1994/2. száma közli (161-283. p.): Ferge Zsuzsa „Hát értik ezt?”; Orosz Károly „A dombrádi zsidók deportálása”; Kerekes György „A 72894. sz. túlélő – Emlékmorzsa”; Riczu Zoltán „Törvényes” rablás 1944-ben”; Nagy Ferenc „Holocaust Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében”. Részleteket közöl a TEDISZ által kiadott Holocaust emlékkönyv is.

április 11.

Ezer Weizman izraeli államfő elismerő oklevelet adott át a Malév Tel-Aviv-i képviselőjének azért a segítségért, amit orosz zsidók alijájához adott. 1987-1994 között összesen 200 ezer emigránst szállítottak el az egykori Szovjetunióból Budapesten keresztül Izraelbe.

április 11-13.

A Maesz Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága zárandokutat szervezett Auschwitzba és Birkenauba. A mártírok koszorúzásán jelen volt a lengyelországi magyar nagykövet is.

április 13.

A Mazsihisz és a Magyarországi Holocaust Bizottság sajtótájékoztatóján jelentette be, hogy a Dohány utcai zsinagóga falában több teherautónyi iratot találtak: a Pesti Izraelita Hitközség iratait, valamint a cionista ellenállási mozgalom dokumentumait. A „168 Óra” című lap 1994. július 1-jei számában interjú jelent meg az iratok állapotáról, valamint a Magyar Zsidó Levéltári kutatás helyzetéről. A „Rejtett kincsek a zsinagógában” című interjút Köves Viktória készítette Komoróczy Gézával, a levéltári munkálatok tudományos védnökével, valamint Frojimovics Kinga levéltárossal. (30-31. p.).

április 14.

1. A TEDISZ Gyöngyösön tartott holocaust megemlékezésén Ruff Tibor „A holocaust és az egyház-morálteológiai szempontból” címmel tartott előadást, Lőrincz Melinda „A gyöngyösi zsidóság történetéről” beszélt.

2. Izrael Állam megalakulásának 46. évfordulóját ünnepelték a Bzsh Dísztermében. A Magyar-Izraeli Baráti Társaság főtájkára, Hídvégi György, Hágelmayer István, az Állami Számvevőszék elnöke valamint Dávid Krausz nagykövet mondott ünnepi beszédet.

3. Szenes Hanna emlékparkot létesítettek és avattak a VII. kerületi Jósika utca és Rózsa utca sarkán.

április 15.

1. Újból megnyitották a korábban kirabolt Magyar Zsidó Múzeumot. Az építészeti rekonstrukció és belső installáció Kálmán Kálmán, Tomasoovszky László, Csíkhelyi Attila és Somogyvári Mihály építészek munkája. A megnyitón a Mazsihisz vezetőin kívül jelen volt az intézmény új igazgatója B. Turán Róbert, Shevacz Veisz, a Knesszet Magyarországon tartózkodó elnöke, Katona Tamás politikai államtitkár, Dávid Krausz nagykövet, Komoróczy Géza, az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja igazgatója és Ternyák Csaba katolikus püspök.

2. Budapesten fellépett a Tavaszi Fesztivál keretében Isaac és Michael Stern.

április 17.

1. Az Operaházban rendezett nemzeti gyászünnepe Göncz Árpád köztársasági elnök és Schweitzer József főrabbi mondott emlékbeszédet, majd a Knesszet elnöke 17. Jad Vasem kitüntetését adta át. A kitüntetettek: Radics József, Zimándi Ervin, Bellák Pálné, Török György, Sándor Dániel és felesége Irma, valamint fiuk József; Kajdacsy Mihályné, Vas Károly és felesége Aranka; Adamecz Józsefné, Schaffer Ferenc és felesége Dombi Etelka, valamint lánya Gabriella; dr. Fekete Edéné, Kővári Ferenc, Hesz Lajos és felesége, Purgát János és felesége, valamint lányuk; Plangár Jánosné, Kállay Kázmér (Kállay Miklós miniszterelnök unokaöccse). A televízió közvetítette a megemlékezést, amely a magyar Himnusz és a Hatikva hangjaival kezdődött, Beethoven IX. szimfóniájával fejeződött be. A The New York Times kritikus hangvételű cikkben számolt be arról, hogy Boross Péter miniszterelnök elutasította a felkérést, hogy szóljon az Operaházi emlékünnepeken, Jeszenszky Géza külügyminiszter hallgatását is helytelenítette a lap. Juhász Judit kormányzóvivő másnap cáfolta a felkérés tényét.

2. A Kozma utcai temetőben rendezett jubileumi megemlékezésen a Knesszet elnöke, Shevacz Veisz, és Szabad György, a magyar parlament elnöke is beszédet mondott. Kardos Péter főrabbi imája után a kormány nevében Boross Péter miniszterelnök és Schamschula György közlekedési miniszter koszorúzott, a köztársasági elnök képviselőjeként Pick Róbert ezredes róna le a kegyeletét. A főváros nevében Domszky Gábor főpolgármester koszorúzza meg a Mártírelmémóvet, majd a zsidó szervezetek és diplomáciai testületek koszorúztak. Az előző esti gyászistentiszteletet a Dohány utcai zsinagógában Frölich Róbert rabbi celebrálta. Frölich Róbertet a megelőző péntek esti istentisztelet keretében iktatták be a Dohány utcai főtemplom rabbiszékébe.

3. A Józsefvárosi pályaudvaron vagon vándorkiállítás nyílt a deportálások kezdetének 50. évfordulóján. A fotókiállítást Konrád György író, Deutsch Róbert főrabbi és Beer Iván, a Magyarországi Holocaust Bizottság elnöke nyitotta meg. Konrád beszéde megjelent a „Magyar Hírlap” 1994. április 19-i számában. A két tehervagonból álló vándorkiállítás 10 hónapon keresztül járta az ország nagyobb városait. Bemutatták többek között Miskolcon, Nyíregyházán, Debrecenben, Szolnokon, Szegeden, Pécsen, Zalaegerszegen, Szombathelyen, Győrben, Székesfehérvárott.

4. A Vas megyei Sitkén a falu térségében lelőtt amerikai zsidó katonára, a 10 elhurcolt zsidó származású állampolgárra emlékeztek Izrael Állam nemzeti ünnepén. A megemlékezésen jelen voltak a hitközség, a Honvédelmi Minisztérium, az amerikai is izraeli nagykövetség képviselői, valamint a település parlamenti képviselője.

április 18.

A szigetvári képviselőtestület visszahelyeztette a II. világháborúban áldozatul esett szigetvári zsidók emlékét megőrző márványtáblát eredeti helyére, a volt zsinagóga (jelenleg könyvtár) falára. Az épület felújításának végéig a pécsi hitközség őrizte a márványtáblát.

április 18-19.

A magyarországi cionista ellenállás emléknapján „Tégy egy követ... Ellenállás és mentés” címmel tudományos konferenciát rendezett a Magyarországi Cionista Szövetség és a Jewish Agency Budapesti Irodája a Dózsa György úti Építők Házában. A konferenciát Engländer Tibor, a MCSZ elnöke, Eli Ejal, a Cionista Világszövetségi tagja, valamint Noar Gilon az izraeli követség munkatársa nyitotta meg. A meghívott előadók között volt David Gur történész, Hájim Hermes, az Amsterdam hadművelet című könyv szerzője, Szenes Hanna fegyvertársa, Szentágothai János professzor. A szekcióüléseken „Zsidóság és cionizmus Magyarországon”; „A magyar ajkú zsidóság szerepe Izrael építésében”; valamint az „Antiszemitizmus Magyarországon” témaköröket vitatták meg. A konferencia résztvevői 1994. április 19-én teret avattak a VII. kerületben Szenes Hanna emlékére. Április 20-én délután a Duna-parton a Bessenyei utcánál kövekből emlékgúlat emeltek az áldozatok emlékére.

április 21.

1. A kormány és a zsidó szervezetek, valamint a Zsidó Kártérítési Világszervezet képviselői megegyeztek abban, hogy 60 napon belül felújítják a Zsidó Helyreállítási Alap működését, vagy helyette más szervezetet hoznak létre.
2. Holocaust emlékhetet rendeztek Kárpátalján. Az egykori ungvári zsinagóga falán emléktáblát helyeztek el. A rendezvénysorozatban részt vett Budapest főpolgármester-helyettese, Székely Gábor is.
3. Balassagyarmat önkormányzata megemlékezést rendezett a város deportált zsidó polgárainak emlékére.
4. A Múlt és Jövő 1994/1. számát Debrecenben mutatták be a Magyar Izraeli Baráti Társaság helyi szervezetének közreműködésével. Az est színhelye a Debreceni Református Kollégium volt, köszöntőt a kollégium igazgatója, Kocsis Attila mondott. A debreceni zsidóság történetével foglalkozó szám bemutatóján részt vett Demszky Gábor Budapest főpolgármestere és Hevessy József Debrecen főpolgármestere is.

április 23.

Kabdebó Lóránd „A holocaust művészi ábrázolásáról” tartott előadást az Oneg Sabbath Klubban.

április 24.

1. Balatonfüreden a zsidótemetőben emlékeztek az 50 évvel ezelőtt történetekre. A város polgármestere, Olti Ferenc a helyi hitközség képviselője és Fröhlich Róbert főrabbi mondtak emlékbeszédet.
2. Izrael-díjjal tüntették ki Arie Shapira zeneszerzőt Kaszner Dezsőről készült elektronikus operájáért.

április 25.

1. Szolnokon holocaust emlékestet rendezett a Vélemény Alapítvány. A rendezvényt Bencsik Gábor a Múosz főtitkára nyitotta meg.
2. A Pécsi Nemzeti Színházban rendezett holocaust emlékestet az Evangéliumi Keresztény Kulturális Alapítvány. Tilkovszky Lóránt a magyarországi holocaust előzményeiről tartott előadást, Csalog Zsolt pedig a kisebbségek magyarországi helyzetéről beszélt. Csordás Gábor pécsi költő emlékeit idézte fel, Virág Teréz „A Vészkorszak szenvedéseinek emlékei a lelkekben” címmel beszélt kutatásairól.
3. Koncertet rendeztek Veszprémben a megyeháza Szent István termében a holocaust emlékére. Fröhlich Róbert főrabbi ünnepi beszéde után fellépett Fekete László főkantor, Matúz István, Lisznyai Mária és Vass Katalin.

április 26.

Sajtótájékoztatót jelentettek be, hogy április 12-én megalakult a „Hungarista Mozgalom” a Szálasi Ferenc és Istóczy Győző képével dekorált Forgács utcai székházban. Az alapítók: Ekrem Kemál György: (Kommunizmus Üldözötteinek Szövetsége); Szabó Albert (Világnemzeti Népuralmista Párt); Györkös István (Magyar Nemzeti Arcvonal) elmondták, hogy megalakulásukat a nemzetidegen szervezetek kényszerítették ki. 1994. április 29-én az ORFK házkutatással egybekötött razzia kapcsán őrizetbe vette Györköst és Szabót közösség elleni izgatás alapos gyanújával. A 1994. december 7-én megkezdődött tárgyaláson pótnyomozást rendeltek el Szabó, Györkös és öt bűntársuk ügyében. A bíróság véleménye szerint a lefoglalt „Út és cél”, illetve az „Új rend” című újságok önkényuralmi jelképeket tartalmaznak. Az ügyészség vádirata szerint a mintegy 100-150 példányban terjesztett lapok kizárólag gyűlöletkeltésre alkalmas uszító írásokat közöltek, ezért alkalmasak a közösség elleni izgatás büntetének megvalósítására. A bíróság pótnyomozást rendelt el, mivel döntése szerint a vádirat nem alkalmas az eljárás lefolytatására.

április 27.

A cigányholocaustra emlékeztek Nyíregyházán az Északi temetőben.

április 28.

1. A szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola judaisztika szakos hallgatói és oktatói jubileumi kiállítást, tudományos konferenciát és kulturális estet rendeztek a főiskola épületében. A rendezvénysorozatot Pusstay János főigazgató nyitotta meg. A főiskola Dísztermében Havas Judit előadóművész Földes Mária „A séta. - Emlékek a gyermekkorból és a holocaust időszakából” című művét adta elő. „A Szombathely zsidósága a vészidőszakban” című kiállítással kiegészített konferencián Karsai László a Szálasi rezsimről, Szita Szabolcs a nyugat-dunántúli munkaszolgálatról, Haraszi György a zsidó mecénatúráról, Katona Attila a szombathelyi vészidőszakról, Landgráfné Móser Ibolya a zsidók életéről beszélt az ókori római tartományokban. Vigh Károly, Rácskay Jenő, Láng Gusztáv és Mészáros Gábor előadásai a kárpátaljai zsidóságról, a németújvári vérvádról, Izraelről és a Közel-Kelet mai problémáiról szóltak. A Vas Népe részletesen beszámolt a rendezvényekről.

2. A nagyváradi zsidóság szerepéről emlékeztek meg a város fennállásának jubileumán rendezett „Varadinum hét” harmadik napján. Az egykori Zsidó Polgári Leányiskola (ma a Lórántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumhoz tartozik) falán elhelyezett emléktábla avatásán részt vett Gervai Tamás, a debreceni hitközség alelnöke is. A gimnázium épületében tartott megemlékezésen Gáll Ernő akadémikus tartott előadást.

3. Az MTA Judaisztikai Kutatócsoport vendégtanára, R. Fred Morgan professzor, a londoni Leo Baeck Collage tanára a 114. zsolttár szövegelemzését tartotta az ELTE Szerb utcai Tanári Klubjában.

április 29.

1. „...És hol a vidék zsidósága?” címmel kiállítás nyílt a Mezőgazdasági Múzeumban. (Budapest, Vajdahunyad-vár.) A Deáky Zita és Csoma Zsigmond által rendezett tárlatot Kiss Gy. Csaba irodalomtörténész, a Közép-Európa Intézet igazgatója (a megnyitó beszéd szövegét lásd: Új Magyarország május 5.), és Fehér György, a Mezőgazdasági Múzeum igazgatója nyitotta meg. A szponzorok között volt a Soros Alapítvány is.

2. Lendvay Ildikó és Szabó Judit beszámolt annak az előítélet-kutatásnak az eredményéről, amelyet a Medián Kft és a Minoritás Alapítvány Kisebbségkutató Intézet végzett a HVG felkérésére. (HVG, 1994. március 12. és április 29. 105-106. p.)

3. Cegléden a hitközség és a TEDISZ megemlékezést tartott a holocaust évfordulóján. A ceglédi zsidóság sorsáról Steiner András tartott előadást. A Kossuth Zsuzsa Gimnázium tanulónak műsora után levetítették a Schindler listája című filmet.

április 30.

Az Oneg Sabbath Klubban bemutatták Ember Judit „...És ne vígy minket kísértésbe” című dokumentumfilmjét. A rendezőnővel találkozhattak a klub látogatói.

A Hit Gyülekezete és a pécsi hitközség fiataljai felújították a siklósi zsidótemetőt.

A Magyar Rádió háromrészes dokumentumműsorral emlékezett meg a magyarországi deportálások megkezdésének 50. évfordulójáról. A Rádiószínház dokumentumműhelye rádióra alkalmazta Szirmai Jenő - Gartner Pál „Fasiszta lelkek” című könyvét Tasnádi Péter rendezésében.

A Fejér megyei Bakonycserye zsidótemetőjét, valamint a 42 nevet tartalmazó emléktáblát a helyi SZDSZ-szervezet és a Hitgyülekezet tagjai hozták rendbe.

Tavasszal felújították a győri zsinagóga tetőszerkezetét.

A Filmvilág 1994/4 száma kerekasztal-beszélgetést rendezett Steven Spielberg „Schindler listája” című filmjéről Kertész Imre, Balassa Péter, Szilágyi Ákos és Kovács András Bálint részvételével (24-29. p.) Ugyanebben a számban olvasható Földényi F. László kritikája a filmről. (20-23. p.)

A História 1994/2. számában négy tanulmány jelent meg a holocaust időszakáról. Glatz Ferenc: „A német megszállás után” (3-4. p.); Gabriel P. Katona: „Zsidókat mentő központ. Személyes emlékek alapján az Üvegházról (8-10. p.); Stark Tamás: „Magyar zsidók szovjet fogságban (11-12. p.); Shlomo Avineri: „Izrael és a hidegháború vége (13-15. p.).

Az egykori „Somérek Baráti Köre” Mezei András szervezésében a Kristóf tér 6. szám alatt irodalmi délutánt rendezett. Havas Judit „Vallomás” című irodalmi előadása után beszámolt izraeli útjának irodalmi és tudományos élményeiről.

A Szombat 1994/4 száma holocaust emlékszám, benne: Stephan J. Roth: A Holocaust tagadása: jogi következmények (ford: Kádár Judit) (9-12. p.); Gershom Scholem és Hannah Arendt levélváltása az Eichmann-per kapcsán (15-24. p.); Surányi Vera Ember Judit filmrendezővel beszélgetett „Kimondani a kimondhatatlant” című írása (44-47. p.). Kertész Imrével Szántó T. Gábor beszélgetett (35-41. p.)

május hónap

május 1.

1. „Happening az egész családnak” címmel zsidó ifjúsági sportnapot rendeztek a VIII. Sport utcai BKV Stadionban. A programot Dávid Krausz követ, Tuvia Raviv, a Szochnut magyarországi igazgatója, Mose Jahuda, az Amerikai Joint magyarországi irodájának igazgatója nyitotta meg.

2. Ebben az évben már negyedszer randalíroztak szkinhedek Egerben - ezúttal Ekram Kemál György vezetésével. A mintegy 200 engedély nélkül gyülekező bőrféjűből 8 főt a rendőrség bekísért, 36 ellen szabálysértési eljárást indítottak.

május 2.

1. Weiner Leó emlékhangversenyt rendeztek a Goldmark-teremben. Fellépett Starker János gordonkaművész.

2. Pápán a Hotel Platánban holocaust emlékünnepséget tartott a helyi KDNP szervezet. A mementó résztvevői voltak többek között Dávid Krausz nagykövet, Raj Tamás főrabbi, Szendi József katolikus érsek.

május 3.

1. Göncz Árpád köztársasági elnök középiskolás diákokkal tekintette meg a „Schindler listája” című filmet, majd utána elbeszélgetett velük a holocaust-korszakról.

2. Pakson a polgármesteri hivatal dísztermében a TEDISZ és az Atomerőmű Ifjúsági Szervezete szervezte meg a holocaust megemlékezést. Králl Csaba, a TEDISZ nevében mondott emlékbeszédet, Bencze Barnabás helytörténész pedig a paksi zsidóság történetéről beszélt. Erős Ferenc szociálpszichológus a zsidó identitását elemezte a II. világháború utáni Magyarországon. Erdélyi Lajos fotókiállítását Beer Iván nyitotta meg, majd irodalmi est következett kortárs zsidó írók műveiből.

május 4.

1. A Jerikót és a Gázai övezetet palesztin autonómiává nyilvánító egyezményt írt alá Kairóban Jichak Rabin izraeli miniszterelnök és Jasszer Arafat a Palesztin Felszabadítási Szervezet VB elnöke.

2. A Mazsike Klub vendége Szénási Jonathan Sándor, aki a Keresztény-Zsidó Társaság felkérésére „Választott nép - vagy választott Isten?” címmel tartott előadást.

május 5.

Zircen a veszprémi hitközség és a TEDISZ Holocaust emlékestet tartott. Hajdú Tibor történész „A hagyományostól a náci típusú antiszemitizmusig”, Kis György nyugalmazott esperes pedig „Sok még a teendő” címmel tartott előadást.

május 6.

1. A Gyergyószentmiklóson tartott holocaust megemlékezésen Eger testvérvárosi küldöttsége is képviseltette magát. A zsinagógában az Észak-Erdélyi áldozatok emlékére rendezett ökumenikus szertartáson megjelent Szabad György, az országgyűlés elnöke, valamint Farkas Gabriella, az MDF alelnöke, és Rudas Ernő magyar követ is.

2. Szívroham következtében 82 éves korában meghalt Moses Rosen romániai főrabbi. Jeruzsálemben helyezték örök nyugalomra.

május 7.

A Komédiumban „A bélyeges sereg” címmel mutatják be azt a produkciót, amelyet a holocaust 50. évfordulójára állított össze Linka Ágnes és Csermely Zsuzsa, rendezte Schubert Éva.

május 8.

A balassagyarmati Palóc Múzeumban mutatták be a „Fejezetek a magyar zsidóság életéből” című vándorkiállítását. A tárlatot a Nógrád megyei közgyűlés elnöke nyitotta meg.

május 9.

A Komédiumban Havas Judit adta elő Földes Mária: „A séta - emlékek a gyermekkorból és a holocaust időszakából” című memoárját.

május 11.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Nyékládházán emléktáblát avattak a Furmann Imre kezdeményezte temetőmentő mozgalom keretében helyrehozott zsidótemetőben. Furmann Imre és Dávid Krausz mondott avató beszédet.

május 15.

Az önkormányzat emlékoszlopot állított a Békés megyei Csorvás zsidó temetőjében. A költségekhez hozzájárult az orosházi hitközség is. Az avatáson megjelent Suchman Tamás és Vastagh Pál parlamenti képviselő is.

május 15.

A Nemzetközi Vöröskereszt világnapján embermentő tevékenységéért kitüntetést kapott Barta Lajos nyugalmazott egyetemi tanár, From Márta ápolónő, Gönczi Tibor igazgató-főorvos, Kovács Istvánné, nyugalmazott vöröskeresztes kerületi titkár, Róbert József sebész-főorvos, Schwarz Ervin főkönyvelő, Simonyi János professzor, Strausz Imre professzor, Szabóné Dénes Zsuzsanna főorvos-asszony, Tauber László agysebész, Tinich Györgyné gazdasági munkatárs. A kitüntetések Andics Jenő, a Magyar Vöröskereszt elnöke adta át. Az ünnepségen a zsidóságot Beér Iván a Holocaust Emlékbizottság elnöke és Deák Gábor, az izraeli nagykövetség sajtótitkára vett részt.

május 16.

A kárpátaljai zsidó kulturális szövetségek kezdeményezésére Beregszászon emléktáblát avattak a deportálások évfordulóján.

május 18.

Keszthelyen a Festetics-kastélyban rendezett ankétot a „Szombat” című folyóirat. Czoma László, a Kastélymúzeum igazgatójának köszöntője után Gadó János szociológus tartott előadást „Reflexiók a történelmi emlékezetéről a deportálások 50. évfordulója kapcsán” címmel. Szécsi Éva újságíró „A közel-keleti változások visszatükröződése a médiában” címmel tartott előadást. Rónai Ádám István rabbinövendék Arnold Schönberg zsidóságáról beszélt. Szántó T. Gábor főszerkesztő „Temetés” című novelláját olvasta fel. Másnap a Goldmark-művek estjét rendezték meg Jandó Jenő zongoraművész fellépésével.

május 19.

A Bzsh közgyűlésén Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató tájékoztatót adott a Budapesti Zsidó Múzeumban történt rablás nyomozásának körülményeiről. A zárszámadás értékelésekor megemlítette, hogy az intézmények működése zavartalan volt. A költségvetésben jelentős súlya van annak az 50 millió forintnak, amellyel a JOINT segíti a hitközség működését. A felújítási munkák között említette a Dohány utcai templom rekonstrukcióját, a Síp utcai színház külső felújítását, a Páva utcai konyha korszerű gépekkel való felszerelését, a Vasvári utcai zsinagóga belső terének és tetőszerkezetének felújítását. Megkezdődött a Nagyfuváros utcai, a Hegedűs Gyula utcai és a Dózsa György úti templomok felújítása is. Előrehaladt a Kozma utcai, az Óbudai és a Salgótarjáni úti temetők rendbetétele. Az Anna Frank Gimnázium épületének tatarozása elkészült, bővítése folyamatban van. A visszaiégyelt ingatlanok sorsáról szóló tájékoztató után Hajabács Júlia gazdasági igazgató terjesztette elő a zárszámadást. Schweitzer Gábor javasolta, hogy a jövőben a beszámolót a közgyűlés előtt írásban kapják meg a képviselők. A számvizsgáló bizottság két megüresedett helyére Ster Jenőt és Heisler Lászlót választott meg a közgyűlés. Varga Sándor a zsidó tárgyú könyvek szélesebb körű terjesztése és zsidó könyvesbolt létesítése mellett érvelt. Frölich Róbert rabbi csakúgy, mint az egy évvel korábbi közgyűlésen felvetette Schweitzer József kinevezését az országos főrabbi tisztségére. Orbán Ferenc a zsidó iskolákban végzők álláslehetőségeivel foglalkozott.

május 20.

1. A romaholocaust nemzetközi napja alkalmából emlékünnepeket rendeztek a Római-parti Camping területén. Az emlékbeszédet Szabad György, a parlament elnöke mondott.
2. Göncz Árpád köztársasági elnök kinevezte Frölich Róbertet vezető tábori rabbi beosztásába.

május 22.

1. A Nógrád megyei Pásztón a zsidótemetőben megemlékezést tartottak. Emlékbeszédet Tóth Sándor országgyűlési képviselő és Markovics Zsolt rabbi tartott.

2. Az ORI Goldmark Kórusa a nyíregyházi református templomban adtak hangversenyt Ádám Mária vezényletével.

május 23.

1. Kántorhangversenyt és ünnepi istentiszteletet tartottak Zalaegerszegen a hangversenyteremmé átalakított zsinagógában. Az emlékező beszédet Raj Tamás főrabbi és Bogár Imre polgármester tartotta. Az egykori gettó helyét emléktáblával jelölte meg a Shalom Társaság, a zsidótemetőben pedig ökumenikus megemlékezésre került sor.

2. A Mazsihisz közgyűlésén Feldmájer Péter a nyilas mozgalmak aktivizálódásáról beszélt. Elmondta hogy a Mazsihisz minden fórumon és lehetséges eszközzel igyekszik fellépni ezekkel a jelenségekkel szemben. Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató referátumában a Holocaust 50. évfordulójáról való méltó megemlékezés mellett a pezsgő zsidó szellemi élet beindítását jelölte meg az egyik legfontosabb célként. Ennek a meglévők mellett egyik fontos fóruma lehet az ősszel megnyíló Bálint Zsidó Közösségi Ház. A Mazsihisz a rabbikar levélben benyújtott javaslatára a közgyűlés az alapszabály módosítása után - amely a közgyűlést hatalmazza fel a hosszú ideje be nem töltött országos főrabbi cím adományozására - Schweitzer Józsefnek ítélte oda az országos főrabbi címet. A közgyűlés felvette tagjai sorába a Veszprémi zsidó hitközséget egy képviselői mandátummal. A számvizsgáló bizottság tagjává választották Wollák Lászlót, Heisler Lászlót és Friedmann Józsefnét.

május 26.

A Hunyadi téri körzet Idősek Klubja és a Zsidó Szociális Alapítvány szervezésében a körzet tagjai és volt tanítványok köszöntötték Pauk Anna ének-, és zenetanárnőt gyémántdiplomája átvétele alkalmából. A köszöntők között volt a Tomkins-együttes is.

május 27.

1. „Üldöztetés – embermentés” címmel emlékülést szervezett a Hadtörténeti Múzeumban a Pro Homine - 1944 Emlékbizottság, valamint a Haza és Haladás Alapítvány a holocaust évfordulón. Raffay Ernő, a Hadtörténeti Múzeum igazgatója és Zimányi Tibor, az emlékbizottság elnökének előadása után Szita Szabolcs az embermentésről beszélt. A konferenciát levélben üdvözölte Göncz Árpád köztársasági elnök, jelen volt a megnyitón Szabad György, a parlament elnöke. Az ülés befejezéséül emlékfát ültettek a Hadtörténeti Múzeum kertjében. A konferencia anyagát a Tankönyvkiadó jelentette meg.

2. Bonyhádon a városi önkormányzat egész napos megemlékezést tartott, amelynek során végigjárták a zsidó vonatkozású helyeket.

május 27-29.

1. Makón a Városvédő és Szépitő Egyesület, valamint a hitközség világtalálkozót rendezett a Csanád megyéből elhurcolt túlélők számára. A mintegy 200 résztvevő meglátogatta Mose Vorhant egykori makói főrabbi sírját a Jángori temetőben. Az önkormányzat segítségével helyre állították a zsidótemetőket és az Eötvös utcai kis zsinagógát. A Korona Szállóban elszállásolt vendégek számára rituális fürdőt is kialakítottak. A rendezvény főszervezője Fodor László, a Városvédő Egyesület elnöke volt. A város önkormányzati vezetőivel való találkozón ígéretet kaptak a makói zsinagóga helyreállítására, melynek költségeihez helyben gyűjtést indítottak. Tari János több órás dokumentumfilmet forgatott a találkozóról.

2. Az Anna Frank Gimnázium 75 éves jubileumi ünneppsorozatát rendezett az iskola épületében, valamint a Goldmark teremben. A Cházár András utcai épületben iskolatörténeti kiállítás nyílt Felkai László rendezésében. A mintegy 200 külföldön élő, és 400 hazai volt hallgató ünnepi istentiszteleteken, koszorúzásokon, az iskola történetét feldolgozó előadásokon vett részt. Az iskola Baráti Társaságának nevében Gál Dezső és Gyertyán Ervin tekintette át az iskola történetét, Göncz Árpád köztársasági elnök üdvözlő táviratát Berend Rózsa, az iskola igazgatója olvasta fel. A

záró műsort a Ribári Színpad adta. Az iskolának ítelték oda a diaszpórában működő kiemelkedő teljesítményt nyújtó iskoláknak alapított izraeli Zalman Shazar-díjat. A Szombat 1994/6. számában „Számháború a zsidó oktatási intézményekről” címmel készített összeállítást (5-21. p.).

május 28.

Sztehlo Gábor embermentő tevékenységéről emlékeztek meg az egykori "Sztehlo-gyerekek" az evangélikus lelkész sírjánál a Farkasréti temetőben. A koszorúzást a Stehlo Gábor Alapítvány szervezte.

május 29.

1. Holocaust megemlékezést tartottak Tokajban és Devecseren a zsidótemetőben.
2. A Kisvárdán rendezett Határon Túli Magyar Színházak VI. Fesztiválján fellépett a Bukaresti Állami Zsidó Színház is egy pódiumdarabbal.

május 29-30.

Jeruzsálemben a Yad Vasem Intézetben emlékülést tartottak a magyarországi holocaustról. Az emlékülésen az intézet munkatársai panaszolták, hogy a magyar belügyi szervektől többszöri kérés ellenére sem kapták meg a deportáltak pontos listáját. A jeruzsálemi központi zsinagógában tartott gyászistentiszteleten Görög János nagykövet is szólt az egybegyűltekhez.

május 30.

1. Miskolcon az avasi zsidótemetőben T. Asztalos Ildikó polgármester emlékező beszéde után ökumenikus istentisztelet keretében emlékeztek meg a deportáció évfordulójáról. Az egykori gettó falán a Maesz koszorúzta meg az emléktáblát, majd a Hevesy Iván filmklubban levetítették Szántó Erika „Elysium” című filmjét a rendezőné és a két főszereplő, Bács Ferenc és Nagy Zoltán jelenlétében.
2. A bácskai zsidóság deportálására Schweitzer József főrabbi emlékezett a bajai zsidótemetőben. A Bereczki Máté szakközépiskola diákjainak műsora egészítette ki a szertartást.

A Mazsihisz májusban nyitotta meg a felújított balatonfüredi üdülőt.

A Wallenberg Egyesület és a Hit Gyülekezetének aktivistái májusban helyreállították a székesfehérvári zsidótemetőt.

Vándalok pusztítottak a Fertőszentmiklósi zsidótemetőben, a kalocsai zsidótemetőt pedig tizenéves gyerekek dúlták fel.

Az egri önkormányzat és az Országos Műemléki Hivatal megállapodott a Hubay Károly utcában található 19. században épült zsidó imaház, és a Kossuth Lajos utcai zsinagóga rekonstrukciójáról.

Májusban támogató egyesület alakult a Magyar Auschwitz Alapítvány és Holocaust Dokumentációs Központ tevékenységének elősegítésére. A támogató Emlékezet Egyesület elnöke Göndör György, ügyvezető igazgatója pedig Lebovics Imre lett.

Májusban 61 éves korában Toronóban elhunyt Tarján (Lusztig) András, a kanadai-amerikai magyar nyelvű zsidó lap, a Menora szerkesztője.

A Thököly úti zsinagóga kultúrtermében bajtársi találkozót szerveztek azoknak az egykori munkaszolgálatosoknak, akik 1944. március 19-e után kapták kézhez SAS behívójukat. Az egybegyűlt mintegy húsz túlélőt Kardos Péter főrabbi köszöntötte. A találkozón részt vett Friedlander Béla Sao Pauló-i főrabbi is, aki a brazíliai zsidóság életéről is szólt.

A Valóság 1994/5. számában jelent meg Szita Szabolcs: „A zsidók üldözése és mentése a német megszállástól a vidéki deportálásokig” (13-31. p.) címmel.

A Szombat 1994/5 számában Philip Roth melléklet jelent meg (19-45. p.) Szántó T. Gábor „miért kell nekünk Philip Roth?” című bevezetőjével. A Szombat négy folytatásban közölte Frojimovics Kinga, Komoróczy Géza, Pusztai Viktória és Strbik Andrea „A pesti gettó 1944.” című tanulmányát. (5. sz. 28-39. p.; 6. sz. 13-17. p.; 7. sz. 33-41. p.; 8 sz. 24-33. p.).

június hónap

június 2.

1. Bicskén felavatták a Nemzeti Etnikai és Kisebbségi Alapítvány, valamint az MDF Országos Elnöksége által készített holocaust emlékművet.

2. A MAIOH közgyűlésén emlékezett meg a holocaust félévszázados évfordulójáról. A közgyűlésen jelen volt a rabbiszékét ismét elfoglaló Hoffman Áron főrabbi is az ortodox hitközség és a Bzsh vezetőin kívül. Az ortodox hitközség eljáróságának 1993. évi tevékenységének áttekintése során Fixler Herman elnök külön szólt a kasrutellátásról. Csehországba és Kárpátaljára is jutottak húsvéti cikkek a Máltai Szeretetszolgálat szállítási kapacitásának igénybe vételével. A Kazinczy utcai nagytemplomban tartott emlékező istentiszteleten Hoffmann főrabbi tartotta az emlékező beszédet több száz fős bel- és külföldi hallgatóság előtt.

június 4.

Sipos András Yad Vasem kitüntetettekkel forgatott „Igazak” című dokumentumfilmjét mutatták be az Oneg Sabbath Klubban

június 5.

1. „Mindannyian mások vagyunk - az előítéletektől mentes világért, a Holocaust évfordulóján” címmel egész napos konferenciát szervezett több nemzeti kisebbséget összefogó egyesület az Almássy Téri Szabadidő Központban. A rendezvényt, amelynek Göncz Árpád volt a fővédnöke, támogatta a Magyarországi Holocaust Emlékbizottság, a Soros Alapítvány, a VII. kerületi önkormányzat és a Dataplan.

2. Sopronban Holocaust-emléknapot rendezett a TEDISZ a főpolgármesteri hivatal dísztermében. Grüll Tibor „A rabbi kiátkozott fia - Pollák Miksa és Pap Károly”; Trapp István „Antiszemitizmus a magyar irodalomban”; Szita Szabolcs „A magyar Holocaust-kutatás helyzete”; Frojimovics Kinga - Komoróczy Géza - Strbik Andrea „Budapest zsidó arca”; Pelle János „Antiszemitizmus a Holocaust utáni Magyarországon” címmel tartott előadást. Egyidejűleg kiállítás nyílt az Erdészeti és Faipari Egyetem kiállítótermében a soproni zsidóság történetéről.

3. A kecskeméti hitközség a zsidótemető mártírcsarnokában emlékezett az áldozatokra. A TEDISZ a polgármesteri hivatal dísztermében tartott emlékműsorral egybekötött megemlékezést. Kötörő Miklós polgármester és Feldmájer Péter emlékbeszéde után Balassa Péter esztéta „Tenyérnyi törmelék”, Ö. Kovács József történész pedig „Zsidóság a Duna-Tisza Közén a XIX. században” címmel tartott előadást.

4. Pakson régi diáktársak találkozásával kötötték egybe a megemlékezést. A volt zsinagóga falán emléktáblát avattak, az egykori templomban rendezték meg a megemlékezést is, melynek vendége volt Schweitzer József országos főrabbi.

5. Nagykanizsán az emlékező szertartáson avatta fel az új ravatalozót Deutsch Róbert főrabbi és Klein Ervin főkantor. Az ünnepségen megjelent a város országgyűlési képviselője, a város polgármestere és a helyi hitközség vezetői.

6. Sátoraljaújhelyen a zsidó imaházban rendezett gyászünnepségen a város polgármestere, Laczkó Károly ünnepi beszéde után Schweitzer József országos főrabbi tartotta a megemlékezést. Szóltak a Mazsihisz és megyei zsidó hitközség vezetői, valamint Klein Lipót korábbi sátoraljaújhelyi rabbi is.

7. Szentesen Markovics Zsolt rabbi és Klein Márton főkantor vezette az emlékező ünnepet a zsidótemetőben.

8. Salgótarjában a Nógrádi Történeti Múzeum Baráti Köre emlékülésén Horváth István történész, a múzeum igazgatója a város zsidóságának történetéről tartott előadást. A salgótarjáni önkormányzat már korábban nyilvános bocsánatkéréssel fordult a holocaust túlélőkhöz és családtagjaikhoz a deportálások 50. évfordulója alkalmából. (A szöveg megjelent a Nógrád megyei Hírlap 1994. május 28-i számában.) A testület az egykori gettó helyén emléktábla állításáról határozott. A Nógrádi Történeti Múzeum pedig forrást kapott a salgótarjáni zsidóság életéről készített kiállítás finanszírozásához.

9. Győrben Domán István főrabbi és Tóth Emil főkantor vezették a jubileumi megemlékezést. Jelen volt Bóna László püspöki helytartó és Simon István alpolgármester is.

10. Dunaszerdahelyen a gettó területén 1991-ben felállított emlékműnél emlékeztek az elhurcoltakról.

június 6.

A Mazsihisz nevében Zoltai Gusztáv, a veszprémi önkormányzat nevében Dióssy László polgármester írta alá azt a szerződést, amelyben az Óváros tér 26. számú épület ingyenesen a hitközség tulajdonába adja. Felújítás után ez az épület lett a veszprémi hitközség székhelye.

június 8.

A tiszafüredi zsidók deportálásának évfordulójáról a Magyar Holocaust Alapítvány épületében emlékeztek. Orbánné Szegő Ágnes tiszafüredi könyvtáros feldolgozta a helybéli zsidóság történetét. A rendezvény szervezésében Lebovits Imre nyugalmazott egyetemi tanár és Várkonyi Endre újságíró segített. A tiszafüredi zsidóság életéről forgatott „Megszakadhat-e a szív?” című dokumentumfilmet 1994. november 15-én mutatták be az Auschwitz Alapítvány székházában. A film Orbánné Szegő Ágnes, Szabó János népművelő-operatőr és Vadász István múzeológus alkotása.

június 9.

Tatán az önkormányzat holocaust emlékkövet állított a helyreállított zsidótemetőben.

június 10.

1. A Maesz emlékülésén Szita Szabolcs, a Magyar Holocaust Alapítvány igazgatója tartott előadást az embermentésről. A Maesz Szabadság téri székházában megnyílt kiállításon tabló mutatta be a Yad Vasem kitüntetés birtokosait is.

2. A felújított kiskunhalasi zsinagógában Szabad György házelnök és Frölich Róbert főrabbi mondott emlékező beszédet a népirtás áldozataiért.

3. A százhalombattai Művelődési Központban tartottak emlékestet a deportálásokról emlékére a TEDISZ szervezésében. Králl Csaba köszöntője után Balaton Katalin az érdi zsidóság történetéről, Buzinkay Géza a múlt századi antiszemitizmusról, Majsai Tamás a magyar Holocaust első felvonásáról, az 1941. évi körösmezei eseményekről, Gergely Jenő a történelmi egyházak holocaust alatt tanúsított viselkedéséről tartott előadást. Az emlékműsorban elhangzott többek között Lakatos István „Írók a porban” című költeménye.

június 12.

1. A TEDISZ egész napos megemlékezést szervezett Mezőkövesden. Az emléktábla avatása után Szabó Miklós történész „Horthy - rehabilitáció és antiszemitizmus” címmel tartott előadást, Csirmaz

Sándor a helyi zsidóság történetéről, Bartus László szociológus az újnáci jelenségről szólt. A programsorozat végén kortárs zsidó irodalmi alkotásokból összeállított műsor hangzott el.

2. 92 éves korában New Yorkban meghalt a lubavicsi rebbe, Menachem Mendel Schneerson. Másnapi temetésén mintegy húszezren vettek részt. A Goldmark Teremben október közepén tartottak emlékestet a rebbe emlékére. Oberlander Baruch rabbi, Böhm András orvos, Gereben Ágnes és Kun Miklós történészek idézték fel a személyes találkozásukat a rebbével.

3. Balassagyarmaton Holocaust emléknapot rendezett az önkormányzat. Németh György polgármester gyászbeszédét követően Göncz Árpád személyes megbízottja, Réti János ezredes, valamint a ZSVK képviselőjében Bakos Lajos leleplezte a helyreállított temető falán elhelyezett emléktáblát.

4. Egész napos rendezvénysorozattal emlékeztek Hatvanban is a deportálások évfordulóján. A TEDISZ rendezvényének vendégei Bartus László szociológus, Laczkó Miklós történész, Nagy Sz. Péter irodalomtörténész és Németi Gábor helytörténész voltak. Fellépett a finn Immanuel Harem társulat, Gerendás Péter és Benkő Dániel lantművész. A helyi zsidóság történetéről Farkas Kálmánné, a gimnázium igazgatója szólt.

június 12-14.

A Ramat Gan-i Bar-Ilan Egyetemen háromnapos tudományos tanácskozás foglalkozott a „A magyar holocaust örökségével.” Előadást tartott Görög János magyar követ is.

június 13.

A Kolibri Színházban ünnepelték a zsidó iskolákban két éve mintegy 200 önkéntes zsidó fiatal részvételével működő időseknek segítő szociális szolgálat működését. Az egybegyűlteket Talyigás Katalin, a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány főtitkára köszöntötte. Elismerő oklevelet adott át a Wizo és a körzeti csoportok, illetve a legaktívabb ifjúsági szervezetek képviselőinek. A szociális segítség kiterjed a hitközség által összeállított élelmiszercsomagok házhoz szállítására, az orvosi és jogi segítségnyújtásra, az idősekkel közösen tartott ünnepek megszervezésére. Az összejövetel az Anna Frank Gimnázium énekkarának és a Javne Színház műsorával ért véget. A Javne Balla Margit és Dénes Gábor „Teremtés” című zenés darabját adta elő.

június 14.

A Békés megyei Mezőberényben Cservenák Pál Miklós polgármester és Raj Tamás főrabbi vezette az emlékező szertartást.

június 15.

„Vérvádak üzenete: antiszemitizmus tegnap és ma” címmel konferenciát rendezett a Minoritás Alapítvány Kisebbségkutató Intézete és a Mónus Illés Akadémia. A konferenciát Göncz Árpád köztársasági elnök nyitotta meg, előadást tartott Pelle János történész, Erős Ferenc szociálpszichológus, Csepeli György szociológus és Fodor Gábor parlamenti képviselő. Levetítették Surányi András és Kőszegi Edit „Az utolsó vérvádak” című dokumentumfilmjét.

június 19.

1. A debreceni deportálások évfordulóján Schweitzer József országos főrabbi vezette a megemlékezést a Monostorpályi temetőben. A Kápolnási utcai templom falán Kulcsár András professzor avatta fel az emléktáblát, majd kiállítás nyílt a debreceni hitközség székházában. Gergely Judit professzor itt tartott előadást a debreceni zsidók történetéről.

2. Nagykőrösön a zsinagógában Raj Tamás főrabbi vezette az emlékező szertartást. A művelődési központban „Zsidók Nagykőrösön” címmel rendezett kiállítást Kiss János polgármester nyitotta meg. A zsinagógában este a Goldmark Kórus adott hangversenyt, a városi moziban levetítették a „Schindler listáját”.

3. Székesfehérváron az önkormányzat és a hitközség a városháza dísztermében tartotta az emlékező ünnepséget. Raj Tamás főrabbi beszéde után Csurgay H. József a zsidótörvények végrehajtásáról, Gergely Anna pedig a zsidóüldözésről tartott előadást, majd felavatták az emléktáblát, és a felújított zsidótemetőt.

4. Tiszakécskén az önkormányzat szervezte megemlékezésen megkoszorúzták a felújított emléktáblát az egykori zsinagóga (ma Városi Könyvtár) falán. Tóth Dezső polgármester és Radnóti Zoltán rabbi tartott mondott beszédet.

5. Az Újpesti Városházán Derce Tamás polgármester és Menachem Meron, újpest egykori rabbija mondott beszédet a jubileumi évfordulón, majd az újpesti zsinagóga kertjében megkoszorúzták a holocaust emlékművet.

6. Körmenten az 1946-ban porig égett zsinagóga helyén emlékeztek az 50. évvel ezelőtt történetekre Farkas József polgármester és Stipkovits Ferenc politológus vezetésével.

7. A gyulai emléknapi az elhanyagolt zsidótemetőben kezdődött, majd Adler Ignác (1878-1944), a város utolsó rabbijának emléktábláját helyezték el a korábbi zsinagóga, (ma zeneiskola) falán. A városházán emlékülés keretében Erdész Ádám „Együttélés a dualizmuskori Gyulán”, és Kereskényiné Cseh Edit: „A zsidóság tragédiája” címmel tartott előadást.

8. Békéscsabán a Zsidó Kegyeleti Parkban (Ligeti temető) az önkormányzat, a hitközség és a helytörténeti kör közösen szervezett megemlékezést.

9. Egerben a zsidótemetőben emlékeztek a deportálások 50. évfordulójára.

10. Salgótarjánban az önkormányzat és a Nógrádi Történeti Múzeum Baráti Köre helyezett el emléktáblát a néhai zsinagóga (ma Főposta) falán. Az ünnepségen részt vettek a Mazsihisz és a Szochnut képviselői is. Löwy Lajos, a helyi hitközség elnöke bejelentette, hogy a rossz állapota miatt lebontott ravatalozó és imaház helyébe rövidesen újat építenek. A hitélet színhelyének szánt épület alapozása már elkészült.

11. Mezőberényben az Orlai Múzeum udvarán az elhanyagolt zsidótemetőből ide menekített emlékműnél az egykor 151 tagot számláló zsidó közösségre emlékeztek. Az emlékezésen az egyetlen túlélő, a falu orvosának fia beszélt a félévszázada történetéről. A rendezvényt követően a város középiskolás tanuló tanárai vezetésével kitararították a temetőt.

12. Kiskunfélegyházán a városi önkormányzat szervezett emlékünnepséget a Mártírok utcai emléktáblánál. Beszédet Kovács András alpolgármester és Kepets András rabbinövendék tartott.

13. Kiskőrösön a zsinagógában a kiskőrösi, keceli és soltvadkerti zsidó áldozatokra emlékeztek a megöltek nevének felolvasásával egybekötött gyászünnepségen.

14. Hajdúböszörményben a helyreállított zsidótemetőben Markovics Zsolt rabbi és Gervai Tamás a debreceni hitközség képviselőjében tartotta az emlékező beszédet.

június 20.

1. Magyar zsidók világtalálkozóját rendezték meg Jeruzsálemben mintegy háromezer fő részvételével. A találkozót Mose Zanbar, az izraeli Leumi Bank kecskeméti származású elnöke nyitotta meg. Felszólalt Kasztner Zsuzsa, a néhai Kasztner Dezső leánya, valamint a Knesszet elnöke, Seva Veisz is. A Mazsihisz és a Bzsh vezetői részt vettek a több napos rendezvény sorozaton. A találkozót Jichak Rabin miniszterelnök és Pick Róbert államtitkár, Göncz Árpád személyes megbízottja is köszöntötte. Jelen volt Görög János magyar nagykövet, Ezer Weizmann államelnök pedig fogadta a találkozó résztvevőit, köztük Raoul Wallenberg éppen Izraelben tartózkodó bátyját is.

2. Krakkóban megkezdődött a „Zsidó kultúra” negyedik fesztiválja.

június 23.

Cfáton a „Magyar Nyelvtérületről Származó Zsidóság Emlékmúzeumában” tartottak megemlékezést a magyarországi holocaust 50. évfordulójára. Meghívót kapott az Emlékmúzeum Baráti Körének tagsága.

június 24.

1. Szegeden több napos programmal emlékeztek a szegedi zsidóságra. Lőw Immánuelre, a város tudós botanikus rabbijára emlékeztek Csongor Győző és Hídvégi Máté előadásával. A program szerint Raj Tamás, a város egykori rabbija tartott volna emlékbeszédet, ám betegsége megakadályozta ebben. Helyette Winter Miklós, a szegedi hitközség vezetője tartotta a gyászistentiszteletet. Pollák László, a szegedi zsinagógáért alapítvány céljait ismertette a templomban.

2. Az Emánuel Alapítvány zarándokutát szervezett a budapesti internálótáborok területére: a Rökk Szilárd utcába, a Vadász utcai svéd védett házakhoz, koszorút helyeznek el a Wallenberg, a Karl Lutz emlékműnél, és Giorgio Perlasca emléktáblájánál is.

június 26.

1. Szolnokon az egykori zsinagóga (ma Városi Képtár) épületében tartották az emlékező gyászünnepeket.

2. Szombathelyen a városi önkormányzat és a helyi zsidó hitközség rendezte az emléknapot, amely a korábbi zsinagógában (ma koncertterem) rendezett dokumentumkiállítás megnyitásával kezdődött.

3. Kaposváron a templomkertben megkoszorúzták a gettó-emlékművet. Beszédet mondott Suchman Tamás parlamenti képviselő és Szabados Péter polgármester. A zsidótemetőben Schweitzer József országos főrabbi és Sándor György főkántor vezette a gyászünnepeket. A Megyei Könyvtár épületében „Zsidósors Délkelet-Dunántúlon a XVII. századtól a holocaustig” című konferencián Ormos Mária akadémikus „A zsidó, mint antiember”; Szilágyi Mihály „Zsidóközösségek kialakulása Tolnában a XVIII. század első felében”; Nagy Pál „Somogy megye zsidósága Mária Terézia korában”; Szili Ferenc „A zsidók kereskedelmi szerepe Somogyban a kései feudalizmus korában XVIII-XIX. Század”; Raj Tamás „Vallási irányzatok a XIX. század második felében a Somogy megyei zsidóság körében”; Bözse Sándor „Az 1883-as antiszemita zavargások Somogyban”; Judith Magyar Isaacson „Adatok a kaposvári zsidók deportálásokhoz”, és Rozsos István, az orvostudományok doktora: „Kapos Mór (1837-1902)” címmel tartottak előadást. M. Soós György fotóművész kiállítását a városháza dísztermében rendezték meg. Az ünnepség előtti napon a Somogyi Hírlap tematikus összeállítással emlékezett a holocaustra. Ebben egyebek mellett részleteket közölt Judith Magyar Isaacson matematikus egyetemi tanár: „Köszönet az életért - Egy túlélő visszaemlékezése” című könyvéből, amely az Illionisi Egyetem kiadásában jelent meg. (Somogyi Hírlap 1994. június 25. 13-14. p.).

4. Hódmezővásárhelyen a helyi zsidó szervezetek és az önkormányzat szervezett ünnepi megemlékezést. Rapcsák András polgármester köszöntötte az emlékműnél megjelenteket, köztük Szabad György házelnököt és Jichak Kashti-Elbogen professzort, a Tel-Aviv-i egyetem szociológiai professzorát. Szabad György - maga is vásárhelyi - koszorút helyezett el az emlékműnél. A zsidóság jelenlévő képviselői a koszorúzás után istentiszteleten vettek részt a Szeremlei utcai imaházban.

június 28.

Londonban Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke tartott előadást azon a megemlékezésen, amelyet angliai zsidó szervezetek rendeztek a magyar nagykövetségen a holocaust 50. évfordulója alkalmából.

június 30.

Romániában a Bukaresthez közeli Dascaluban megtalálták a Budapesti Zsidó Múzeum elrabolt kincseinek 90 százalékát. A nyomozásban a magyar és román nyomozati szerveken kívül részt vett az Interpool, a Moszad a német és az osztrák rendőrség is. A román hatóságok 1994. július 6-i sajtótájékoztatójukon jelentették be, hogy június közepe táján rábukkantak a kincsekre, és a két román-német kettős állampolgárságú elkövetőt Bécsben, illetve Frankfurtban fogták el. A rablás

megbízóinak kiléte azonban ismeretlen. A BRFK 1994. július 7-én közzétett közleményében a további elkövetők kézrekerítése érdekében csak a műkincsek fellelését ismerte el, részletes nemzetközi sajtótájékoztatót későbbre ígért. 1994. augusztus 24-én Bukarestben került sor a nemzetközi sajtótájékoztatóra és a műkincsek átadására. A kegytárgyak augusztus 24-én különgéppel érkeztek a tököli katonai repülőtérre. Itt Kuncze Gábor belügyminiszter kitüntetésekkel adta át a sikeres nyomozásban részt vett rendőröknek. A zsidó újév napjára (1994. szeptember 5.) újra kiállították a megkerült mintegy 300 műkincset. A kiállítás megnyitója a Síp utcai székház Dísztermében 1994. augusztus 29-én volt. A hiányzó mintegy 20 darab nagy értékű műkincs előkerítésére folytatódott a nyomozás. A harmadik gyanúsított izraeli állampolgár ellen nemzetközi elfogatóparancs érvényben maradt.

A Mazsihisz, a Raoul Wallenberg Egyesület és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium pályázatot hirdetett 7-8. osztályos általános iskolai tanulók számára „Holocaust Magyarországon” címmel. Határidő: 1994. november 25. Eredményhirdetés: 1995. február.

A ZSVK londoni kutatóintézetének éves jelentése megállapítja, hogy Kelet-Európában az elmúlt éveknel kevésbé tűnt hevenynek a politikai antiszemitizmus. A Magyarországról szóló fejezet kiemelte a Csurka, és az általa vezetett MIÉP tevékenységét, a Horthy-temetést, valamint az elmozdított rádió és tévé vezetők helyére kinevezett szélsőjobboldali, köztük nem egy ismert antiszemita személy kiválasztását. A jelentés megemlíti, hogy ez alól nem kivétel az MTI (Alexa Károly) és a Nemzeti Tájékoztatói Hivatal (Varga Domokos György) élére kinevezett vezető sem. A Landeszman-ügyről szólva a jelentés megállapítja, hogy kétségtelenül a legnagyobb incidens volt a tavalyi évben, ám ez Landeszman öngóljából származott.

A bonni kormány júniusban közzétett döntése szerint a holocaust magyarországi túlélői nem számíthatnak további kárpótlásra a német kormánytól, és arra is kevés remény van, hogy a kényszermunkát igénybevevő vállalatok utódai fizessenek az egykori kényszermunkásoknak.

Az Országos Rabbiképző Intézet és a Pedagógium közös évzáróján osztottak először diplomát a Pedagógium végzett hallgatóinak. Friss diplomások: László Klára, Illy Lucia, Várnai Ivánné, Oláh János, Sommer László, Horovitz László, Kardos Ágnes, Gábor Mónika.

Az Amerikai Alapítványi Iskola tanévzáró ünnepségén osztották ki a Scheiber Sándor tanulmányi verseny győzteseinek a díjat. Olti Ferenc az alapítvány egyik kurátora adta át a Scheiber család és Heves Istvánné által alapított díjat Löwy Judit negyedik osztályos, Szilágyi Gergely ötödik osztályos, valamint Takács Éva és Rónai András gimnáziumi harmadik osztályos tanulóknak. A díj aranylánc medallionnal.

A Goldmark teremben Maia Morgenstern címszereplésével mutatták be a Lola Blau című drámát.

A Teológiai Szemle 1994. május-júniusi száma közölte Leon Klenicki New York-i rabbi „Zsidó szemmel a keresztyénségről” című tanulmányának 1. részét. (ford.: Szesztay Mária.) (130-136. p.) A második rész a folyóirat július-augusztusi számában jelent meg (190-195. p.)

A Világosság 1994. május-júniusi száma Ungvári Tamás tanulmányát tette közzé „A liberális egyezés: asszimiláció” címmel. (159-173. p.) Ugyanebben a számban jelent meg L. Nagy Zsuzsa: „A liberális pártok nemzetfelfogása a két háború között” (190-202. p.) című tanulmánya is.

A Valóság 1994/6. számában olvasható Czeizel Endre: „Örkény István genealógiája” című esszéje. (66-75. p.)

1994. július hónap

július 1.

1. A deportálások 50. évfordulójára Pécs háromnapos rendezvénysorozattal emlékezett. Helytörténeti kiállítást és képzőművészeti kiállítást készítettek, találkozót szerveztek a Holocaust után születettek számára. Történettudományi emlékülést rendeztek az önkormányzat székházában és támogatásával. Az előadók között volt Ormos Mária akadémikus, Szita Szabolcs történész, Schweitzer Gábor, Krassó Sándor nyugalmazott statisztikus, Vargha Dezső levéltáros. A konferencia előadásai kötetben is megjelentek. Az utolsó napon megkoszorúzták a holocaust emlékművet, emlékeztek a zsidótemetőben, valamint a zsinagógában Schweitzer József országos főrabbi vezetésével istentiszteletet tartottak.

2. Megfosztották amerikai állampolgárságától a 84 éves Koreh Ferencet, aki náci múltját eltitkolva jutott amerikai állampolgársághoz 1950-ben. Koreh zsidóellenes lapokat szerkesztett a negyvenes években, és sajtóreferensként dolgozott a Horthy propaganda minisztériumában. Háborús bűnösneként elítélték 1947-ben.

július 3.

1. Emlékező istentiszteletet tartottak az Emmánuel Alapítvány által létrehozott Magyar Zsidó Mártírok Emlékfájánál. A háromnapos magyarországi látogatáson tartózkodó Israel Meir Lau, Izrael askenázi főrabbi - akit többek között Göncz Árpád köztársasági elnök is fogadott – is megjelent az ünnepségen. Az Emlékfánál beszédet mondott Göncz Árpád köztársasági elnök, majd felolvasták Horn Gyula miniszterelnök-jelölt levelét, amelyben a leendő kormány nevében történelmi bocsánatkéréssel fordult a zsidósághoz és Izrael lakosságához az 50 évvel ezelőtti népiirtás miatt. Szólt Schweitzer József országos főrabbi, Israel Meir Lau izraeli főrabbi, Demszky Gábor, a rendezvény fővédnöke, Alan C. Hevesi New York polgármestere képviselőjében, Gáti Norman, a Magyar Zsidók Világszövetsége Amerikai Tagozatának elnöke. Megjelent az ünnepségen Teller Ede, Gál Zoltán házelnök és valamint Pintér Sándor országos rendőrfőkapitány és bűnügyi helyettese, Kacziba Antal is. A zsidó szervezetek, valamint a diplomáciai testületek koszorút helyeztek el az emlékfánál.

2. Dombóváron a zsidótemetőben emlékeztek a népiirtás áldozataira.

3. A jászberényi zsidók deportálására szervezett emlékünnepséget a helyi szakközépiskola tanulói által helyrehozott zsidótemetőben tartották. Magyar Levente polgármester emlékező beszéde után Kepets András rabbi növendék és Kollman Béla kántor vezették a gyászistentiszteletet.

4. A közszolgálati televízió egyes csatornája 23.10-kor levetítette a „Schindler listája” című Spielberg-filmet.

5. A Székely Népfőiskola diákjai másodszer hozták rendbe a budafoki zsidótemetőt. A Mazsihiszt Vincze Ferenc kántor képviselte azon az a holocaust ünnepségen, amelyet Németh Géza a református lelkész vezetett.

6. Keszthelyen a zsidótemetőben Raj Tamás főrabbi és Klein Ervin főkántor vezette a megemlékező szertartást. A megújított emléktábla megkoszorúzása után Büchler Sándor főrabbi halálának 50. évfordulójára emlékezett a keszthelyi zsidó hitközség. Ebből az alkalomból jelentették meg „A halottak élén” című emlékfüzetét.

7. A tapolcai zsidótemetőben Raj Tamás főrabbi, Wollák László a veszprémi hitközség vezetője, Sibak András polgármester, és Bethlen István korábbi országgyűlési képviselő vezetésével emlékeztek a deportálásokra. Az egykori zsidó iskolában emlékülést tartottak.

július 4.

1. Abaújszántón Angyalos László körzeti orvos és Kender János emlékezett meg a 600 elhurcoltra a mártíremlékmű előtt összegyűlt itthoni és külföldről érkezett látogató előtt. A zsidótemetőben az egyházi szertartás után a túlélők, illetve általános iskolai tanulók felolvasták a mártírok nevét.

2. Az Alsó-ausztriai Hollabrunnban négynapos konferenciát tartottak „A háború vége: összeomlás és újrakezdés” címmel. A mintegy 100 történész részvételével rendezett szimpóziumra Szita Szabolcs kapott meghívást. A történész előadásában a magyar kényszermunkások, a zsidó deportáltak, valamint a polgári és katonai menekültek helyzetéről beszélt Alsó-Ausztriában.

július 6.

Mónus Áron személyiségi jogok megsértése címén indított pert Edgar Bronfman New York-i lakos ellen a Budapest II.-III. kerületi bíróságon. „Az Összeesküvés: A Nietzschei Birodalom” című könyv szerzőjével, valamint a könyv antiszemita rágalmaival a magyar parlament legalább hatszor foglalkozott már. A Zsidó Világkongresszus elnöke 1992. évi jelentése - amely megjelent a Népszabadság 1994. augusztus 5-i számában, s amelyre az országgyűlésben is hivatkoztak - nyíltan antiszemitának nevezte Mónust. A ZSVK elnökét ezért perelte most Mónus, aki bátorságot merített abból, hogy Párizsban megnyerte a L'Espresso hetilap ellen indított rágalmazási perét. A Csongrád megyei Bíróság 1993. december 8-án mentette fel Mónust a zsidók elleni izgatás vádjától. A Püski Kiadó pedig 1994. július második felétől árulta az „Összeesküvés...” második, javított kiadását. Horn Gyulát pedig azért perelte be Mónus a Hódmezővásárhelyi Városi Bíróságon, mert az 1994. július 3-án az emlékfánál felolvasott bocsánatkérő levelében Mónus szerint a zsidóság tragédiájáért a magyarságot egyetemesen tette felelőssé. A Mázsihisz 1994. augusztus 13-án „Nyilatkozat”-ban vette védelmébe a miniszterelnök által mondottakat, amiért viszont a Mázsihisz vezetőit perelte be Mónus ugyancsak Hódmezővásárhelyen személye elleni rágalmazásért. 1994. október 24-án a Hódmezővásárhelyi Városi Bíróság megszüntette a Horn elleni eljárást, a megyei bíróság jóváhagyása 1994. november 8-án született meg.

július 7.

1. Sátoraljaújhelyen a haszid zsidók, rokonok és tanítványok zárandoklatot tartottak Teitelbaum Mojse rabbi sírjához.

2. A Lauder Tábor Szarvason ötödször kezdődött el Szavason a Közép-Kelet-Európából érkező 7-17 éves zsidó fiatalok számára hagyományápolás, közös élmények szerzése céljából.

július 9.

A svéd követség épülete (XI. Minerva u. 1.) előtt megemlékeztek arról, hogy 1944. július 9-én érkezett Budapestre Raoul Wallenberg. Az épület falán táblát helyeztek el az embermentő diplomata emlékére. Az avató beszédet Carl Ivan Danielsson svéd nagykövet, és az egykori követségi titkár, Per Anger mondta.

július 10.

1. Szekszárdon az egykori zsinagóga épületében, a mai Művészetek Házában tartottak emlékülést a deportálások évfordulóján. Kovács Imre Antal polgármester emlékbeszéde után ökumenikus istentiszteletre került sor. Az egykori zsinagóga előcsarnokában felavatták Rubinstein Mátyás néhai szekszárdi főrabbi emléktábláját.

2. Karcagon a zsinagógában kezdődött, és a zsidótemetőben fejeződött be az emlékezés. Az ökumenikus megemlékezést Molnár Andor hitközségi elnök szervezte. A templom előterében felállított emléktáblát az önkormányzat készítette. Deutsch László főrabbi, Kálmán Tamás főkantor, Nagy Kálmán református esperes, Galsi János plébános, Balog Emil római katolikus esperes és Német Sándor, a Hit Gyülekezete nevében elmondott beszéde után Fazekas Sándor polgármester emlékezett az 50, évvel ezelőtti eseményekre.

3. A TEDISZ és a Veszprém megyei hitközség a helyreállított zsidótemetőben és a Vegyipari Egyetem aulájában rendezte meg a megemlékezést. A gyászszertartást Markovics Zsolt rabbi

vezette, majd Bors József alpolgármester emlékezett a veszprémi zsidóságra. A temetőben szeptemberre készült el a Somogyi Lajos keramikus művész tervezte siratófal, amelyre mintegy 1400 mártír nevét vésték fel. Az emlékülésen Szita Szabolcs a dunántúli zsidóság holocaustjáról, Pelle János a zsidó reneszánsz esélyeiről, Karsai László a kortárs szélsőjobbról és orgánumokról, a Magyar Fórumról tartott előadást. Benkő Dániel gitárművész, Bródy János énekes műsorát Konrád György felolvasása követte. Havasi Judit előadóművész Mezei András „Adorno” című művéből adott elő, majd Kányádi Sándor egy versét mondta el.

július 15.

Budapesten temették el az 1994. július 14-én 57 éves korában elhunyt Berger István pécsi főrabbit, az Országos Rabbiképző Intézet tanárát. Közkeletű becenevén Csulót Kardos Péter főrabbi temette édesanyja mellé, a Kozma utcai temető U parcella 12 sírhelyébe. A Szombat 1994. szeptemberi számában Somlyó György és Turán Tamás írt emlékező cikket a neves hebraistáról. Utóda a pécsi és a szegedi rabbiszékből Schönberger András lett, aki Izraelből érkezett vissza szülőföldjére.

július 17.

Herzl Tivadarról nevezték el a Dohány utcai zsinagóga előtti kis teret.

július 19.

1. „Holocaust Magyarországon” címmel nagy hatású kiállítást nyílt a Budapesti Történeti Múzeumban. A megnyitó beszédet Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszter tartotta (In: Népszabadság, 1994. július 20.). A tárlatot Horn Emil rendezte, a látványtervező Rajk László volt. A mintegy 1200 m² kiterjedésű kiállítás katalógusát a soproni Hillebrand-nyomda készítette. Jancsó Miklós a magyarországi holocaustról készülő filmjének háttéréül a kiállítást választotta.

2. A gyulai városháza dísztermében bemutatták Pilinszky János „KZ-Oratórium” oratóriumát, valamint az „Orbi et Urbi” című egyfelvonásosát Iglódi István rendezésében. Az előadást később a Várszínház tartotta műsorán.

3. Buenos Airesben 85 halálos áldozatot követelő bombamerényletet követtek el az Argentin Zsidó Szervezet székháza ellen. Mintegy 200 személy megsérült, 10 eltűnt. Jeruzsálem Iránt és a Hezbollah-barát libanoni milíciát vádolta a terrortámadás elkövetésével, s a nyomozás segítése érdekében 50 tagú kommandót küldött Buenos Airesbe. Az Argentin kormány pedig szabad kezet adott a Moszadnak a tettesek utáni nyomozásra. Az elkövetés után 5 nappal egy libanoni muzulmán szervezet, az addig ismeretlen Ansarollah vállalta magára a felelősséget a merényletért. A 19 gyanúsított között 4 volt iráni diplomatát is letartóztattak Argentínában.

4. A sajjószentpéteri önkormányzat döntött arról, hogy visszaadja a hitközségnek a korábban a kárpótlás során magántulajdonba átment zsidótemető területét.

július 27.

Két terrortámadást hajtottak végre londoni zsidó szervezetek ellen. A halálos áldozatokat nem követelő merényletekben hatan sebesültek meg. Az elkövetők ebben az esetben is az izraeli-palesztin és izraeli-jordániai enyhülési folyamatot helytelenítő iráni, illetve libanoni terrorszervezetek voltak. A világ több pontján - így Londonban, New Yorkban, Bécsben és Budapesten is - fokozott védelmet rendeltek el zsidó szervezetek ingatlanaihoz. Az Izrael kormány pedig arról döntött, hogy külképviseleteinek biztonságát megerősíti. 1994. augusztus 8-án három zsidó szervezet - a Jeruzsálemi Nemzetközi Keresztény Képviselő, a Magyarországi Cionista Szövetség és a Zsidóügynökség Izraelért Magyarországi Irodája - közös nyilatkozatot bocsátott ki a nemzetközi terrorizmus ellen. A nyilatkozatot elküldték a ZSVK-nak, az amerikai kongresszusnak, a magyar országgyűlésnek, a magyarországi egyházaknak és zsidó szervezeteknek.

július 28.

A Lengyel Kultúra Házában kiállítás nyílt az 50. évvel ezelőtt augusztus elsején, Auschwitzban kitört varsói gettólázadás évfordulójának emlékére.

Július elején a Károlyi Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán tiszteletbeli doktorrá avatták Schweitzer József országos főrabbit. A laudációt Ladányi Sándor dékán mondta el.

Befejeződött az Országos Rabbiképző Intézet épületének külső-belső felújítása. A felújított Díszteremben adott fogadást a Mazsihisz David Krausz izraeli nagykövet és felesége tiszteletére megbízatásuk letelte alkalmából.

Dávid Katalin művészettörténész, egyháztörténész professzor születésnapjára Emlékkönyvet készítettek tanítványai és tisztelői. A tisztelgők között volt Schweitzer József, Mezei András, Levendel Júlia, Berki Feríz, Makovecz Imre és Fekete György.

A Szombat 1994/7. számában Marton László tanulmánya jelent meg „Klezmer: elmúlás és feltámadás” címmel (44-47. p.).

A Magyar Tudomány 1994/7. számában Ladányi Andor „A VKM listái - Tudósok mentesítése a zsidókra vonatkozó rendelkezések hatálya alól” címmel közöl tanulmányt. (873-878. p.)

A Holmi 1994/júliusi száma részletet közölt Benedek István Gábor készülő könyvéből, „A komlói tórából.” (977-995. p.)

A Mozgó Világ 1994/júliusi számában jelent meg Karsai László „A Magyar holocaust- Az Endre-Baky-Jaross-per” (77-85. p.) című írása, valamint Széchenyi Ágnes: „A "népiek" viszonya a Horthy-Magyarország politikai elitjéhez” (57-69. p.) című tanulmánya.

augusztus hónap

augusztus 2.

Pápán kortárs izraeli festők képeiből nyílt kiállítás a Művelődési Központban. A tárlatot Deák Gábor, az izraeli nagykövetség sajtótitkára nyitotta meg.

augusztus 14.

Londonban 89 éves korában meghalt Elias Canetti, az 1981-ben irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett, bulgáriai zsidó születésű író.

augusztus 15.

Schweitzer József országos főrabbit a Zsidó - Keresztény Párbeszéd és megbékélés terén kifejtett tevékenységéért a Szent György Lovagrend tiszteleti tagja címet ítelték oda a rend Esztergomban tartott nyári akadémiáján.

augusztus 20.

1. Dunapatajon csak a Tanácsköztársaság, az első és második világháború áldozatairól emlékeztek meg, a zsidó áldozatokról nem. Ezért a Mazsihiszt nem képviselte senki az ünnepségen, amit szombaton tartottak...

2. Apostagon közös emlékművet avattak a zsidó és nem zsidó áldozatok emlékére.

augusztus 21.

Derecskén együtt emlékeztek meg a második világháború 388 katonai áldozatáról és az elhurcolt 465 zsidó mártírjáról. Baja Ferenc környezetvédelmi miniszter az áldozatok nevét felsoroló emlékmű avatóbeszédében ezt példaértékűnek nevezte.

augusztus 23-24.

Israel Singer, a ZSVK főtitkára tárgyalásokat folytatott Horn Gyula kormányfővel a náci által elkobzott zsidó közösségi vagyon kárpótlásának ügyéről. Gál Zoltán házelnök Singert Keller Lászlóval, a ZSVK Kelet-Európai tagozatának vezetőjével együtt fogadta. 1994. október 4-én négytagú izraeli igazságügyi delegáció folytatta a tárgyalásokat a magyar illetékesekkel. A parlament pedig elfogadta Timár György FKGP képviselő törvénymódosítási indítványának napirendre tűzését a zsidó kárpótlási eljárás megváltoztatásáról.

augusztus 25.

1. A szegedi hitközség ingyenes koncertet rendezett a felújított zsinagógában. Fellépett az izraeli Chilim női kórus Jakov Rottner vezényletelével.
2. Rendszeres műsorral indult újra a Ribári Színpad a Goldmark teremben. Az 1994/95-ös évadban Molnár Ferenc darabokat, illetve szon-esteket mutattak be.

augusztus 27.

A Magyar Hírlap 1994. augusztus 27-i „Ahogy tetszik” mellékletében Berend T. Iván tanulmánya jelent meg "A nagy utazás"- a politikai antiszemitizmusról a holocaustig" címmel.

augusztus 28.

A Kozma utcai zsidótemetőben az őszi ünnepek előtt szokásos szertartáson Tóth Emil főkantor éneke után Singer Ödön főrabbi tartott megemlékező beszédet. Elmondta, hogy a magyarok többet tehettek volna a zsidóság megmentése érdekében. A megemlékezésen megjelent Joel Alon, Izrael új magyarországi nagykövete is.

augusztus 30.

Hidasnémetiben az önkormányzat menórát állíttatott a zsidótemetőben a holocaust áldozatainak emlékére. Az avatóbeszédet Makó István polgármester mondta, az emlékező istentiszteletet Markovics Zsolt rabbi vezette.

Az önkormányzat kezdeményezésére tették rendbe a balatonboglári zsidótemetőt.

1994 augusztus elején alakult meg a Fővárosi Holocaust Emlékbizottság, melynek fővédnöke Demszky Gábor főpolgármester.

A Hit Gyülekezete, a Reménység Klub, a Mazsihisz és az önkormányzat összefogásával emlékparkká alakítják a tatabányai zsidótemetőt.

A Kritika 1994/ augusztusi számában jelent meg Csepeli György: „Vérvád és politika” című tanulmánya. (17-18. p.).

A Vasi Szemle 1994/3. számában Szántóné Balázs Edit „Az első középkori zsidó település Vas megyében. - Adatok a 13. századi vasvári zsidó közösségről” címmel közölt tanulmányt. (422-424. p.).

szeptember hónap

szeptember 1.

Lerakták a Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola alapkövét a Budakeszi úton. Az ünnepségen megjelent Ronald S. Lauder, az alapítvány igazgatója, valamint Székely Gábor főpolgármester-helyettes.

szeptember 5.

Ros Hasana alkalmából Horn Gyula miniszterelnök, Kuncze Gábor belügyminiszter és Torgyán József, az FKGP elnöke táviratban üdvözölte a Mazsihiszt. Az újévet felújított templomban köszöntötték a Hegedűs Gyula és a Frankel Leó utcai körzetben. A Hegedűs utcai templomban emléktáblát avattak a nemrég elhunyt Berger István főrabbi tiszteletére. A templomok és a körzetek történetét mindkét templomban Schweitzer József, országos főrabbi idézte fel.

szeptember 10.

A Magyar Hírlap 1994. szeptember 10-i „Ahogy Tetszik” mellékletében Kovács M. Mária: "A nagy utazás"- egyvágányú pályán" című tanulmánya jelent meg a holocaustról.

szeptember 11.

A Dohány utcai templom frissen elkészült orgonáján a tervező, Lehotka Gábor orgonaművész adott hangversenyt. Közreműködött Fűzfa Júlia ének-, és Simai László trombitaművész. Az orgonát a drezdai Horst Jemlich cég készítette el.

szeptember 12.

1. Kecskeméten, a Katona József téren, az egykori zsinagóga udvarán (ma Fotográfiai Múzeum) siratófalat avattak az 1944-ben deportáltak emlékére. Az emlékművet Raj Tamás főrabbi és Turcsányi Judit keramikusművész avatta fel.

2. Szekszárdon a néhai zsinagógában is bemutatták a „Fejezetek a magyarországi zsidóság életéből” című néprajzi-történeti kiállítást. A megnyitó beszédet Eörsi Máttyás országgyűlési képviselő tartotta.

szeptember 15.

Jom Kippur.

szeptember 17.

Az Oneg Sabbath Klubban Kacziba Antal rendőr tábornok „Bravúros nyomozás” címmel számolt be a Zsidó Múzeum elrabolt kincseinek visszaszerzéséről. Beszélgető társai B. Turán Róbert, a Múzeum igazgatója, valamint Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója voltak.

szeptember 18.

1. A hatvani zsidótemetőben a felújított zsidó emlékmű előtt tartottak gyászistentiszteletet. A felújítást a Hatvani Hit Gyülekezete végezte.

2. Tarpán közös emlékművet avattak a második világháború zsidó és nem zsidó áldozatainak. Kovács Pál polgármester avató beszéde után az ökomenikus istentisztelet keretében Zóber Jenő emlékezett a holocaust áldozataira a nyíregyházi hitközség képviselőjében.

3. Újpesten egy tizenkét éves zsidó kislányt támadott meg egy 7-8 tagú szkinhed-csoport.

szeptember 20.

A Legfelsőbb Bíróság jogerős felmentő ítéletet hozott a „Hunnia” című folyóirat szerkesztősége ellen az 1991. áprilisi számában közölt „Néhány szó a zsidókatasztrófáról” című, Padányi Viktor által jegyzett antiszemita cikk tartalma miatt indított perben.

szeptember 22.

1. Az egykori Izraelita Siketnémák Intézete falán, a Mexikói út 60-ban emléktáblát avattak a holocaust mártírjainak emlékére. Avatóbeszédet Schweitzer József országos főrabbi és Harsányi László népjóléti államtitkár mondott, a Mazsihisz képviselőjében Zoltai Gusztáv leplezte le a táblát.

2. A honvédség lelkesítő szolgálatáról rendezett tudományos szimpóziumot és disputát a Keresztény - Zsidó Társaság a XIII. Váci út 91/h alatti Vízfogó Tours a Szent Márton katolikus templomban. A megnyitó előadást Singer Ödön főrabbi, Őrnagy tartotta, Frölich Róbert rabbi, ezredes a zsidó lelkesítő szolgálat történetéről szólt.

szeptember 23.

A Győri Zsinagógaért Alapítvány javára Oláh Margit adott orgonahangversenyt.

szeptember 24.

1. A Mazsike Klub vendége Iványi György, az Inter-Európa Bank elnök-vezérigazgatója volt.

2. „Zsidó önmegmentés a holocaust idején” címmel Bódog Gyula tartott előadást az Oneg Sabbath Klubban.

szeptember 26.

Az Egyetemi Színpadon egész napos konferenciát tartott a Soros Alapítvány, a Ferenczi Sándor Egyesület, a Cserépfalvi Kiadó és a T-Twins Kiadó. A „Társadalmi változások - előítélet – idegengyűlölet” című konferencia apropóját a Soros Alapítvány tízéves jubileuma adta. Erős Ferenc szociálpszichológus a nemrégiben készített előítélet-vizsgálat eredményeit ismertette. Az MTA Pszichológiai Intézete által 1000 fős reprezentatív mintán végzett felvétel alapján a magyar társadalomra nem jellemzőek az antiszemita érzelmek.

szeptember 27.

Soros Györgyöt a „Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal” kitüntetésben részesítette alapítványának 10 éves tevékenységéért Göncz Árpád köztársasági elnök. A kitüntetést a Parlamentben adták át.

Vácott alapítványt hoztak létre a zsinagóga helyreállításáért. Az önkormányzat a földterülettel együtt az alapítvány rendelkezésére bocsátotta a 125 éves, romos épületet. A tervek szerint a helyreállítás 2-4 év alatt készülhet el. A városi önkormányzat, a Mazsihisz és az izraeli követség már jelezte hozzájárulását a rekonstrukcióhoz.

A szentendrei zsidótemetőt a helyi Móricz Zsigmond Gimnázium diákjai tették rendbe.

A New York-i városi egyetem Rosenthal Intézetének J. and O. Winter Kutató Alapja döntései szerint ösztöndíját nyertek az 1994-ik akadémiai évre: Balog Iván „Bibó István a magyar holocaust okairól”; Fekete Gyözőné „Examination of hungarian-jewish families that settled in the United States during the seventies in reflection of the holocaust”; Gazda Mary „The story of the Ortodox Jewish Hospital of Budapest destroyed by nazis”; Halmos Sándor „Researching the cemeteries of the Trans-Tisza jewish communities”; Horváth Zoltánné „Egy keresztény diáklány emlékei a budapesti gettóról”; Kerekes György „A nyíregyházi zsidóság gettóba zárása, deportálása, a zsidó vagyon sorsa”; Péchy Zsuzsanna „A holocaust személyiségformáló ereje a koncentrációs tábor túlélőknél, pszichiátriai interjúk alapján”; Rapai Ágnes „Anyám meséi – regény”; Róbert Péter „The holocaust as reflected in the hungarian press”; Rothberg, Michael „Documenting barbarism: Forms of memory in french and american culture after the „final solution”; Schiller József „History of the deportations to Strasshof”; Szántó T. Gábor „A holocaust élmény és a második generáció – kispróza ciklus”.

A Szombat 1994/9 számában Erős Ferenc szociálpszichológussal Szántó T. Gábor beszélgetett „A zsidó szellem az európai gondolkodás kiirthatatlan része...” címmel (8-12. p.).

október hónap

október 2.

„A magyar zsidó pedagógus világnézete és szerepe a világban” címmel vitaestet rendezett a Magyar Zsidó Pedagógiai Önképzőkör a Goldmark Teremben. A vitaindítót Schweitzer József, az ORI főigazgatója tartotta. Meghívott előadó volt Popper Péter pszichológus, Felkai László történész és Horn Gábor országgyűlési képviselő.

október 4.

New Yorkban a ZSVK kongresszusán Kovács László külügyminiszter hivatalosan bocsánatot kért Magyarország Holocaustban játszott szerepéért és a náci megszállás előtti zsidóüldözésért. „Öncsalás, ha valaki egyedül a náci Németországra hárítja a genocídiumért való felelősséget” mondta a miniszter. Edgar Bronfman, a ZSVK elnöke elfogadta a bocsánatkérést. Másnap Izraelben is élénk visszhangja volt a Horn-kormány bocsánatkérésének.

október 6.

A Mazsike Klubban Varga Béla levéltáros tartott előadást a szolnoki zsidóság 1940-1944 közötti történetéről.

október 7.

1. Az auschwitzzi gettólázadás 50. évfordulóján mintegy 200 túlélő emlékezett Auschwitzban.
2. Jichak Rabin izraeli miniszterelnök, Simon Peresz külügyminiszter és Jasszer Arafat PSZF-vezető kapta a Nobel-békedíjat a közel-keleti béke érdekében kifejtett erőfeszítéseikért. Az átadásra 1994. december 10-én Stockholmban került sor.

október 8.

Az Oneg Sabbat Klubban irodalmi esttel, Erdélyi Lajos fotókiállításával és könyvadásával egybekötve nyílt meg a Komoly Ottó Könyvtár.

október 9.

1. Holocaust emlékünnepséget rendeztek az egykori zsinagóga épülete előtt Balatonbogláron. Beszédet mondott Suchman Tamás parlamenti képviselő, és Schweitzer József országos főrabbi. Az Erzsébet u. 16. szám alatti épület falán emléktáblát avattak a 159 áldozat emlékére.
2. Felavatták a teljesen felújított nyíregyházi zsinagógát. A mintegy 4 millió forintos beruházás az önkormányzat, a Mazsihisz és magánszemélyek adakozásából készült el. Az újraszertelési szertartást Markovics Zsolt rabbi, Zóber Jenő a helyi zsidó hitközség, Zoltai Gusztáv pedig a Mazsihisz képviselőjében végezte.

október 10.

Simon Wiesenthal, a bécsi Zsidó Dokumentációs Központ vezetője szorgalmazta gróf Esterházy János rehabilitálását Szlovákiában, mert e nélkül a mártír gróf nem kaphatja meg a már előkészített Yad Vasem kitüntetését sem. Wiesenthal felvette a kapcsolatot Alice Malfatti-Esterházyval, aki kezdeményezte a rehabilitációt, de egyelőre siker nélkül.

október 11.

Ünnepélyes keretek között avatták fel a Mazsike és az Ortodox Hitközség között létrejött megállapodás alapján a Garay utcai épület felújított földszinti épületrészét. Az ortodox hitközség átadta az egykor ortodox zsinagógaépület használati jogát a Mazsikének, amely addig bérelte az épületet.

A Mazsike a megállapodás szerint Sarlós Júlia tervei alapján felújította az egykori zsinagóga épületének földszinti részét, és a korábban használt első emeleti épületrésszel együtt használatba kapta a hitközségtől. Az avatást Raj Tamás főrabbi és Fekete László főkantor végezte, beszédet mondott Korányi László Mazsike elnökségi tag, a B,né B,rith Páholy elnöke. (Lásd: Szombat 1994/7. sz. 25 p. és Szombat 1994/9 sz. 6. p.)

október 12.

1. „Anne Frank a világban 1929-1945 - Vannak magyar Anne Frankok is” címmel emlékkiállítás nyílt a Goldmark Teremben. A megnyitón Fodor Gábor művelődési miniszter és Demszky Gábor főpolgármester mondott beszédet. A vándorkiállítás magyar vonatkozásokkal kiegészített változatának rendezői a holland Anne Frank House, a Rauol Wallenberg Egyesület és a budapesti Goethe Intézet voltak.

2. Erdődy Gábor fotókiállítása nyílt meg Makón a József Attila Múzeumban. A megnyitón fellépett az Anna Frank Gimnázium kórusa is.

3. „Az elfelejtett szenvedések” címmel a cigány holocaustról tartott konferenciát a Keresztény - Zsidó Társaság. Az előadók Bársony János és Szita Szabolcs voltak.

4. A Joint 31 tagú delegációja látogatott el a magyar parlamentbe. A házelnökkel való megbeszélés után egy sor kulturális, oktatási és egészségügyi intézményt látogattak meg.

5. A Teréz körút 4-ben állandó helyet kapott a KÚT Pszichoterápiás Szakrendelő Virág Teréz pszichológus vezetésével. A mezűzét Donáth László evangélikus lelkész szegelte fel az ajtóra. A rendelő felszerelését holland katolikus alapítvány és a Soros Alapítvány biztosította, működéséhez a társadalombiztosítási igazgatóság is hozzájárult.

október 13-16.

Holocaust filmhetet rendeztek a Szent István kőrúti Szindbád moziban, majd október 18-25. között a Cirko-Gejzír filmszínházban is. A program: „Az utolsó klezmer” (r: Yale Storm 1994) a vetítésen a rendező is megjelent; „A harmadik birodalom gyermekei” (r: Catherine Clay BBC); Premier: „Vérvádak 1945 után” (R: Simó Sándor és Surányi András, 1994); „A szerelem fáj” (r: Mijke de Jong 1993); „Mindenki hallgat” (r: Michael Zuzanek, szakértő Szita Szabolcs 1993); „Élet az etnikai törésvonalak mentén” (r: Ilan Ziv, Fekete Doboz 1993).

október 14.

1. Tudományos tanácskozás kezdődött a Hadtörténeti Intézetben „A nyilas uralom Magyarországon” címmel.

2. A Mazsihisz nyilatkozatban fejezte ki megalégedését amiatt, hogy a kormány kártérítési bizottságot állított fel a zsidó közösségi kártérítés ügyében. Így félév szünet után folytatódta a tárgyalások a kormány és a zsidóság képviselői között.

október 14-16.

A holocaust magyar ajkú túlélőinek és hozzátartozóinak találkozóját szervezte meg a KÚT, a Magyarországi Zsidó Fórum és a Bar Kochba Alapítvány.

október 15.

1. A bombariadó miatt egy órával a tervezettnél később kezdődött a nyilas hatalomátvétel évfordulójára készített „Máglyák énekelnek” című holocaust emlékműsor a Madách Színházban. Az estet a Measz szervezte, Szendrő Ferenc rendezte. A fővédnök Fodor Gábor, Straub F. Brúnó, Nagy Sándor és Vásárhelyi Miklós voltak. Műsoron szerepelt többek között Pilinszky János „K. Z.

oratórium” című verse, és Gordon Zsuzsa olvasott fel részleteket Zsolt Ágnes: „Éva lányom naplója” című könyvéből. Ez utóbbi Zsolt Béla Auschwitzban elpusztított 13 éves lányának naplója. Simon István „Buchenwaldi rapszódia” című verse, Ránki György „1944” című oratóriuma, Schönberg: „Egy varsói túlélő” című darabja, „A buchenwaldi eskü”, és a „Hej, német tábor” című cigány lágballada. Közreműködött a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara, Jancsó Adrienne, Jónás Judit, Kézdy György, Koncz Gábor, Rónai András, Dögei Éva, Gerő Gábor.

2. A budapesti zsidók elhurcolásának és a nyilas hatalomátvétel 50. évfordulóján Paskai László bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek körlevelet és nyilatkozatot bocsátott ki. A templomokban felolvasott körlevél „égbekiáltó bűnnek” nevezte azt, ami a zsidósággal történt. Az érsek Budapest főpásztoraként tisztelettel adózik az áldozatok emlékének.

október 16.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házat Schweitzer József országos főrabbi nyitotta meg a Révai utca 16-ban. A Közép-Európában egyedülálló létesítmény tervét először két éve a Joint Magyarországi Irodája vetette fel. A létesítmény az Angliában élő magyarországi származású Bálint család 200 ezer dolláros adományából létesült. Mivel az intézmény szociális, kulturális és közösségi funkciót is ellát, Kovács Pál népjóléti miniszter is avatóbeszédet mondott, s egyben a közösségi ház létrehozásában való közreműködéséért Pro Caritas kitüntetésben részesítette Moshe Jehuda urat, a Joint Magyarországi Irodájának korábbi igazgatóját. Az Angliában élő adományozók - Bálint Pál, György és András - nem tudtak megjelenni az avatáson. A Révai u. 16-os épületet a magyar kormány adta vissza a Mazsihisznek. Az intézmény vezetését koordináló testület élén Vámos Tibor akadémikus áll, igazgatója Sela Israel. Az avatáson megjelent Michael Schneier, az amerikai Joint elnökhelyettese és Gene Ribakoff, a Joint Kelet-Európai felelőse is. Gergely Ágnes verseit a költőnő és Gáti Oszkár mondták el, fellépett a Goldmark Kórus és a táncsoport. A házban kapott helyet a Forrás Zsidó Oktatási Központ, a holocaust túlélők Salom Klubja. Holocaust archívum, könyvtár és kerámia műhely.

2. A Szent István park 35-ben lévő ház falán a XIII. kerületi önkormányzat és a Mazsihisz által állíttatott emléktáblát lepleztek le Miguel Angel Sanz Briz spanyol ügyvivő emlékére, aki több mint 5000 zsidót mentett meg a haláltól. Az ünnepségen részt vett Sanz Briz özvegye és a spanyol külügyminiszter, Javier Solana is. Az avatóbeszédet Göncz Árpád köztársasági elnök mondta el.

3. A Jeruzsálem Duó adott hangversenyt a mátészalkai művelődési központ színháztermében. A bevételt a városi zsinagóga megmentésére ajánlják fel. A templom megmentésére ez volt az első lépés.

4. Zsidó szervezetek embermentőkre emlékeztek a fővárosban. A Dísz téren Angelo Rotta pápai nuncius emléktábláját koszorúzták meg, majd Carl Lutz Dob utcai és Raoul Wallenberg emlékművénél tisztelegtek.

október. 17.

Óbudán az egykori téglagyár helyén avattak emlékművet. Fászkerti László szobrászművész alkotását a Kossuth Zsuzsanna Egészségügyi Szakközépiskola előtti téren Sárközi Sándor, a Measz elnöke, Székely Gábor főpolgármester-helyettes és Kardos Péter főrabbi avatták fel. A megemlékezést a Measz, a Magyar Auschwitz Alapítvány, a Magyar Holocaust Emlékbizottság és az óbudai önkormányzat támogatta.

október 18.

1. Nagykanizsán Izraeli napot rendeznek. A városban alapítványt hoztak létre a zsinagóga helyreállítására. A Zsigmondy Galériában kortárs izraeli képzőművészeti kiállítás nyílt Péter Veis magyar származású izraeli festőművész jelenlétében, aki a Zágrábi Múzeum igazgatójaként bocsátotta rendelkezésre a kiállítás anyagát.

2. Incidens zavarta meg a Római Magyar Akadémián a nyilas-puccs évfordulóján rendezett konferenciát. Gonda Imre, a Pápai Magyar Intézet igazgatója beszédében azt fejtegette, hogy Apor

Vilmos győri püspök - akinek szentté avatása éppen folyamatban van - eleinte csupán a kikeresztelkedet zsidókat mentette. A mintegy 200 főnyi, többségében a római zsidó hitközség tagjaiból álló hallgatóságból többen kiabálással fejezték ki egyet nem értésüket. Elio Toaff főrabbi pedig elhagyta a termet, s napokig nem fogadta a helyzet tisztázásra törekvő Szörényi László magyar nagykövetet, és Gonda Imrét sem. Claudio Fano ügyvéd, a római zsidó hitközség vezetője a Népszabadság tudósítójának úgy nyilatkozott, hogy a hallgatóságnak mélységes csalódást okozott, hogy az áldozatokról nem esett szó, annál inkább a kevés számú embermentőről. A konferencia napja ráadásul egybe esett a római gettó 50 év előtti kiürítésével, így különösen visszatetsző volt a magyar katolikus egyház önmentegtetése. A csalódottság akkor csapott át felháborodásba, amikor a hallgatóság előtt ismeretlen Apor püspök hősiességéről esett szó. Úgy érezték, az előadás mondandója az, hogy a kikeresztelkedett zsidók érdekesebbek voltak a mentésre, mint a nem kitérők. Toaff főrabbi pedig a sajtóban közzétette, hogy minden befolyását latba veti a Szentszéknél Apor boldoggá avatása ellen. Kelemen János, az akadémia igazgatója és Gonda Imre elnézést kért mindazoktól, akiket akarattukon kívül megsértettek. Fodor Gábor művelődési és Kovács László külügyminiszter jelentéstételre hazarendelte Szörényi László nagykövetet és Kelemen Jánost, az akadémia igazgatóját.

október 20.

1. A Magyar Posta a holocaust áldozatainak emlékére 19 forintos emlékbélyeget adott ki. Tervezője Kertész Dániel grafikusművész. A bélyeget a Pénzjegynyomda 400 ezer példányban nyomta.
2. Horn Gyula miniszterelnök hivatalában fogadta Edgar Bronfmant, a ZSVK elnökét, akivel a zsidók közösségi kárpótlásának ügyéről tárgyalt.
3. Tárlat nyílt „Teresienstadt” címmel a Bálint Zsidó Közösségi Házban azoknak a kortárs festőművészeknek a képeiből, akik 1973-ban a tábor emlékhelyén készítették - a kiállításon szereplő - képeiket. A megnyitón a zsidó szervezetek képviselőin kívül részt vett az osztrák és a cseh nagykövet is.

október 21.

Nagyatádon az ipari szakközépiskola aulájában tartottak megemlékezést a TEDISZ szervezésében. Orsó Sándor a nagyatádi zsidóság történetéről beszélt, Székely Magda költő és Kertész Imre író pedig műveikből olvastak fel.

október 22.

„Zsidó asszimiláció tegnap és ma” címmel kerekasztal-beszélgetést szerveztek a Cirkogejzír filmszínházban. (VIII. Lőrincz pap tér 3.) Résztvevők: Gerő András történész, Kovács András szociológus, Szécsi József, a Keresztény - Zsidó Tanács főtitkára, Feldmájer Péter Mazsihisz elnök, Bokor Péter történész, Dettre Gábor filmrendező. Levetítették a Sharon Pivo - National Center for Jewish Film (USA) dokumentumfilmjeit.

október 23.

A Széna téren és a Bem-szobornál a betiltott „Világnemzeti Néppuralmista Párt” tartott demonstrációt Szabó Albert szónoklataival. Másnap a Mazsihisz mellett a Measz és a Raoul Wallenberg Egyesület is tiltakozott az ellen, hogy nyíltan fasiszta eszméket valló, Szálasi örökségét dicsőítő szervezet megzavarhatta a forradalom emlékét.

október 24.

1. Jeruzsálemben a Yad Vasem Intézetben kitüntették a 84 esztendő Horváth Kálmán egykori honvédszázadost, aki 3900 zsidó férfit sorozott be a hadseregbe, így mentve meg őket a deportálástól.

2. A Mazsihisz Síp utcai Dísztermében a Magyar Izraeli Baráti Társaság bemutatkozó találkozót rendezett Joel Alonnak, Izrael Állam új magyarországi nagykövetének.

október 25.

1. A közszolgálati televízió „Objektív” című műsora sugározta azt a háromperces, a Magyar Filmarchívumból véletlenül előkerült, a háború alatt elő nem hívott, 1944. október 15-e után forgatott amatőr dokumentumfilmet, amely megörökíti a budapesti zsidók egy csoportjának csendőrök és nyilasok általi hajszolását ismeretlen célpont felé. A felvétel a Rákóczi úton készült, a Klauzál és a Nagydiófa utca közötti szakaszon. A járókelők érdektelensége mellett hajszolt, feltartott kezű, sárga csillagot viselő embercsoport kiszolgáltatottságának váratlan, és dokumentált felidézése jókora sajtópolémiát indított el.

2. A Szombat Szalon a Tilos az Á-ban rendezett irodalmi estet Röhrig Géza, Szántó T. Gábor és Uri Kozmosz részvételével, Kathy Horváth Lajos hegedű játéka mellett.

október 26.

1. Az izraeli - jordán határvidéken, Arabában Jichak Rabin izraeli miniszterelnök és Husszein jordániai király hivatalosan aláírják az izraeli - jordán békeszerződést. A dokumentumot tanúként hitelesítette Bill Clinton amerikai elnök is.

2. Először adták át a Keresztény - Zsidó Társaság Emlékplakettje kitüntetését. A plakett Herczeg Klára, holocaust túlélő szobrász munkája. A tíz kitüntetett: Domán István főrabbi, Éliás József református lelkész, Karig Sára költő, műfordító, Kelen András evangélikus lelkész, Dávid Krausz volt izraeli követ, Nyíri Tamás néhai teológia professzor, Raj Tamás főrabbi, Reviczky Ádám, a társaság korábbi ügyvezető elnöke, Schweitzer József országos főrabbi, Singer Ödön főrabbi, Szentágothai János, a társaság néhai társelnöke.

október 27.

Zsidó egyházművészeti kiállítás nyílt a szegedi Móra Ferenc Múzeum Fekete Házában. A helyi zsidóság történetét is bemutató tárlatot Joel Alon izraeli nagykövet nyitotta meg.

október 30.

1. Mezőkovácsházán az egykori gettó helyén emléktáblát avatott az önkormányzat a holocaust évfordulóján.

2. Kunmadarason az 1946-os pogrom három áldozatának emlékére a falu közadakozásából állított emlékművet. Kemecsi Imre polgármester bocsánatkérését és Ötvös László református lelkész beszédét Kardos Péter főrabbi balul sikerült beszéde követte. A beszéd utolsó mondatával, mely így szólt: „Engedjék meg, hogy most már ne csak féljek, de undorodjam is (mert Kunmadarason vagyok)” - még sokáig foglalkozott a sajtó... A szolnoki hitközség elnöke, Köves Artúr a helyi sajtóban felháborodva utasította vissza a beszédet. A beszéd teljes szövege, a Mazsihisz elnökének állásfoglalása, valamint a Mazsihisz vezetőinek a kunmadarasi polgármesterhez írott köszönő levele a balul sikerült hitközségi képviselő után megjelent az Új Élet 1994. december 1-i számában (4-6. p.). Kardos főrabbi baklövésétől többen az emlékezés résztvevői, és a pogrom túlélői közül is elhatárolódtak. (Lásd: Jászkunság 1995. 1. sz. 3-9. p.).

3. New Yorkban a Yad Vasem Intézet Amerikai Baráti Társasága megemlékezett a magyarországi holocaust 50. évfordulójáról. A társaság Elie Wieselt emlékéremmel tüntette ki. A máramarosszigeti születésű Nobel Béke-díjas író kifejtette, hogy Eichman néhány tucatnyi embere képtelen lett volna nyolc hónap alatt hatszázezer zsidó deportálására, ezért a magyarokat is felelősség terheli. Az összejövetelt levélben köszöntötte Bill Clinton amerikai, Ezer Weizman és Jichak Rabin izraeli, valamint Horn Gyula magyar miniszterelnök is.

október 31.

1. Tatán a Magyar Zoltán Művelődési Központban nyitotta meg az izraeli hetet Joel Alon nagykövet. A hét rendezvénysorozatán Raj Tamás, Gábor György, Fröhlich Ida, Gyüszli László, Hunyadi Imre, Gerő András, Kovács M. Mária, és Kovács András tartott előadást zsidó témakörökből. Bemutatták Erdélyi Lajos „Zsidó temető” című kiállítását, illetve Földes Mária „Séta” című monodrámáját Havas Judit előadásában.

2. Az MDF 6. közgyűlésén a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetemen megpróbálták árusítani a „Cion bölcseinek jegyzőkönyve” című antiszemita kiadványt. Boross Péter korábbi miniszterelnök közbelépésére elvitték a könyveket.

Október végén lejárt Görög János izraeli magyar nagykövet megbízatása.

Mezőcsáton egy vállalkozó megvásárolta az önkormányzat által eladásra meghirdetett romos zsinagógát. Az épületben felújítás után üzletközpontként kívánja hasznosítani...

A Nagyfuvaros utcai körzetben október elejétől újraindult Raj Tamás előadássorozata a „Zsidó művelődéstörténet Heródestől a Talmud befejezéséig” címmel. A körzetben ezen kívül vasárnap délelőttként Talmud Tóra működött a gyerekeknek, nyelvtanfolyam a felnőtteknek.

Októberben elején temették a Farkasréti temetőben Palágyi Líviát, aki évtizedeken át volt a Zsidó Gimnázium titkárnője. A 90 éves korában elhunyt asszonyt Kardos Péter főrabbi búcsúztatta.

A Hegedűs Gyula utcai körzetben 85. születésnapján köszöntötték Vándor Frigyes főkántort, aki négy évtizede a körzet főkántora.

A Mazsihisz zsidó gyermekórust szervezésébe kezdett. A Szenes Hanna névét viselő kórust Lisznyai Mária vezeti.

A Világosság 1994. októberi számában jelent meg Lányi Gusztáv: „Rákosi Mátyás antiszemitizmusa - Pszichohistória és történelmi szociálpszichológiai elemzés” (21-47. p.), valamint Karsai László: „Tankönyvek a holocaustról” című tanulmánya (118-126. p.).

A Gyógyszerészet című folyóirat 1994 októberi számában Gáborján Katalin közölte azoknak az orvosoknak és mérnököknek a névsorát, akiket 1944. október 16-án Pusztavámon kivégeztek (845-846. p.).

A Teológiai Szemle 1994 szeptember-októberi számában jelent meg Leo Baeck tanulmánya „Judaizmus az egyházban” címmel (286-291. p. fordította: Egeresi László).

Majsai Tamás „A Kamenyes-Podolszkij-i deportálásról” közölt tanulmányt a História 1994/7 számában. (26-29. p..)

A Mazsihisz és a Bzsh Pécsért tartott közös ülést. Az aktuális gazdasági kérdéseken kívül szó esett az egyre inkább erősödő nyilas-hungarista mozgalomról, megemlékeztek Berger István nem régen elhunyt pécsi főrabbról is. A Szombat 1994/6 számában Turán Tamás és Somlyó György emlékező írása jelent meg Berger Istvánról (1937-1994.) (22-24. p.). Schmelovszky Ágoston a Szombat 1994/7 számában ajánlotta Berger István z. l. emlékének „Magasztos, szent vendégek – Egy szukkuti szokás” című cikkét (31-32. p.).

november hónap

november 1.

1. Hódmezővásárhelyen a Magyar - Izraeli Baráti Társaság vendége David Gutman szociológus professzor, a Szochnut magyarországi irodájának igazgatója volt.
2. Közös emlékművet avattak a második világháború áldozatainak emlékére Várpalotán. Seregi József Kossuth-díjas szobrászművész alkotását Leszkovszki Tibor polgármester avatta fel.

november 2.

Schweitzer József országos főrabbi Pécs városa Pro Civitate kitüntetéssel jutalmazta. A kitüntetett Izraelről tartott előadást a kitüntetés átvétele után.

november 3.

1. Emléktáblát avattak a Váci út 173-ben lévő ház, az egykori Reich Adolf Zsinór-, Szalag- és Paszománygyár falán. A filantróp Reich Aladár és felesége, Józan Vilma a Yad Vasem Intézet kitüntetettjei voltak. Az emléktáblát a Mazsihisz és a kelet-európai zsidóság szociális és szellemi segítségét célul tűző Illés Krónikái Alapítvány készítette el. Avató beszédet mondott Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke, Raj Tamás főrabbi és Székely Gábor főpolgármester-helyettes.
2. Az észak-komáromi Jókai Színház vendégjátékban adta elő a „Hegedűs a háztetőn” című musicalt Tatán.

november 4.

Szombathelyen a holocaust cigány áldozatainak emlékművét Mózer Ibolya, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola tanszékvezető tanára avatta fel.

november 4-5.

Radnóti Miklós erőszakos halálának 50. évfordulójára az év közepén alakult emlékbizottság rendbe hozta a szentkirályszabadjai Radnóti-emlékházat. A Veszprém és Győr-Moson-Sopron megyei, valamint Veszprém, Győr, Szentkirályszabadja, Pannonhalma és Abda önkormányzata közös emlékezésre buzdította az iskolákat, kulturális intézményeket, egyesületeket és társadalmi szervezeteket. A Radnóti emléknapok Veszprémben kezdődtek, ahonnan fiatalok emlékmenei indult Szentkirályszabadjára. A felújított emlékházat Göncz Árpád köztársasági elnök avatta fel.

november 6.

Sarkadon a zsidótemetőben Schönberger András rabbi vezetésével emlékeztek meg a holocaust áldozatairól.

november 7.

1. A „Múlt és Jövő” című zsidó kulturális folyóirat bemutatkozó műsoros estét tartott Tatabányán a Művelődési Házban.
2. Négynapos vonósfesztivált rendeztek Auer Lipót hegedűművész születésének 150 évfordulójára Veszprémben a hitközség közreműködésével. A zenei rendezvények mellett a zenepedagógus szülőházán a Kő Pál szobrászművész alkotta emléktáblát avatta fel a város polgármestere, Dióssy László.

november 11.

A Pro Homine - 1944 Emlékbizottság (tagjai: Magyar Nemzeti Ellenállási Szövetség, Recski Szövetség és a Hadtörténelmi Intézet) a holocaust 50. évfordulója alkalmából a Hadtörténelmi Intézet udvarán lévő emlékhelynél katonai tiszteletadással gyászünnepeket, majd utána konferenciát tartott. A konferencia megnyitóján Kosáry Domokos, az MTA elnöke, és Zimányi Tibor, a recski Szövetség elnöke szólalt fel. A konferenciához kapcsolódva adta ki a Nemzeti Tankönyvkiadó a

konferencián elhangzott előadásokat tartalmazó kötetet „Magyarország 1944 - Fejezetek a nemzeti ellenállás történetéből, és a kiugrás története” címmel.

november 11.

A Palm Springs-i zsinagógában köszöntötték Sándor György főkantort ottani működésének tizedik évfordulóján.

november 13.

1. „Polgárosodás Magyarországon a 19-20. században” címmel konferenciát tartottak Győrben történelemtanárok részére. Tőkéczi László, a Valóság főszerkesztője, Gerő András történész és Kovács M. Mária szociológus tartottak előadást.

2. A mosonmagyaróvári zsidótemetőben helyezték végső nyugalomra a Luzernben 50 évvel ezelőtt elhunyt hegedűművész, Flesch Károly és felesége hazaszállított hamvait. A hazahozatalt a „Fejes Józsefné Zenei Alapítvány” kezdeményezte a család engedélyével.

november 13-14.

Pécsett kétnapos konferenciát rendeztek „A némettség és a zsidóság együttélése a Duna-medencében” címmel az MTA Pécsi Szervezetének Székházában. Az előadók között volt Hanák Péter (In: Élet és Irodalom, 1995. jan. 13. 10. p.), Schweitzer József, Tilkovszky Lóránt, Pető Katalin pszichiáter, Bayer József politológus és Hernádi Gyula, író. A megnyitót a Friedrich Ebert Alapítvány budapesti képviselőjének vezetője, Peter Thelen tartotta.

november 13-17.

Debrecenben „Mózes könyvei” címmel Keresztény - Zsidó „Teológiai Hetet” tartottak a zsidó hitközség dísztermében.

november 17.

Riczu Zoltán történész a nyíregyházi zsidók történetéről tartott előadást a nyíregyházi Krúdy Gyula Gimnázium Klubjában.

november 18-20.

A KÚT Alapítvány nemzetközi konferenciát rendezett a vészidőszak magyar ajkú túlélői számára. A találkozó a Soros Alapítvány támogatásával a Hotel Normafában jött létre. A konferencia hét beszélgető csoportban, és a témához kapcsolódó filmek vetítésével dolgozott fel egy-egy témát. A megbeszéltem témák: A túlélés öröme – Lehet-e örülni a holocaust után? (Virág Teréz, Zádori Imre); Zsidó identitás – nemzeti identitás (Fülöp Márta, Halmai Júlia); Vegyes házasság, kettős identitás (Fischer Miklós, Füzeki Bálint, László Klára); Holocaust a magyar művészetben (Mezei András, Vikár György, Bárkán György, S. Nagy Katalin); Beszélgetés keresztény barátainkkal (Iványi Gábor, Bárkán György, Beney Zsuzsa, Donáth Lászlóné); Van-e különbség a magyarországi és a külföldi túlélők jövőképe között (Virág Teréz, Szilágyi Júlia); Összegzés (Juhász Angéla, Szilágyi Júlia.). Bemutatták Sipos András három dokumentumfilmjét: „Sandra – Egy 14 éves kislány és családja története”; „KÚT – Az első magyar Holocaust beszélgető csoport” és „Röppentyű – Bepillantás két vegyes házasságban élő család életébe” címmel. Levetítették Kőbányai János: „Máramaros sziget” és „Hegyalja” című dokumentumfilmjeit is. Közreműködött Fellegi Ádám zongoraművész. A programon részt vett a magyar közélet több képviselője.

november 20.

1. A Soros Alapítvány támogatásával 1991 óta működő „Füredi Kaszinó” és a „Hit Gyülekezete” megemlékezést szervezett Tiszafüreden. Az egykori zsinagóga (ma Tisza Áruház) falán emléktáblát avattak a deportáltak emlékére. A polgármesteri hivatal nagytermében pedig bemutatták a tiszafüredi zsidóság sorsáról készített dokumentumfilmét.

2. A Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség Dob utcai kistemplomában hálaadó ünnepsége tartottak abból az alkalomból, hogy 50 évvel ezelőtt Joel Teitelbaum szatmári rebbe kiszabadult a Bergen-Belsen-i koncentrációs táborból.

november 22.

„Faji előítélet: Irodalom és lélektan. Adalékok az antiszemitizmus és a holocaust szépirodalmi ábrázolásához” címmel tartott előadást Bárkán György pszichológus, esztéta a Mazsike Klubban.

november 27.

1. A Lauder Javne Közösségi Iskola Ifjúsági Színháza Szegeden adta elő Dod Joshua: „József históriája” című árnyjátékát, és Balla Margit: „Teremtés” című bábjátékát. Az előadást a szegedi Művelődési Házban tartották.

2. A József Attila Színházban került sor a TEDISZ egész napos záró megemlékezésére „Ne menj tovább barátom!” címmel a TEDISZ az év folyamán 15 hasonló rendezvényt szervezett az ország különböző pontjain. Beszédet mondott Joel Alon izraeli nagykövet, előadást tartott Karsai László történész, Kende Péter politológus, valamint Kornis Mihály író. Levetítették Jancsó Miklós „Kövek üzenete” című dokumentumfilmjét. A záró koncerten fellépett többek között Zorán, Gerendás Péter és a Budapesti Klezmer Band

3. A Mazsihisz és a Bzsh együttes ülésén meghallgatta Schweitzer József országos főrabbi beszámolóját a vallási életről, és Losonczi András igazgató főorvos beszámolóját a Szeretkórház helyzetéről, az ott folyó gyógyító munkáról.

november 28.

A Measz ülésén értékelték a holocaust emlékév eseményeit. Az ülésen felszólalt Demszky Gábor főpolgármester, aki szerint nem létezik kollektív felelősség az 1944-es magyarországi holocaustért, létezik viszont a közös szegény.

november 30.

1. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa bocsánatot kért az egyházi hívek mulasztásai miatt, valamint közreműködésük miatt a holocaustban. Mordehai Piron izraeli főrabbi üdvözölte, és nemzetközi jelentőségűnek nevezte a magyarországi egyházak nyilatkozatát. Schweitzer József országos főrabbi válaszában a nyilatkozat szerepét hangsúlyozta a helyes ítéletalkotásban.

2. A Jad Vasem Intézet kitüntetését tíz embermentőnek ítelték oda. A Bálint Zsidó Közösségi Házban rendezett ünnepségen Joel Alon a részben posztumusz Világ Jámhora oklevelet a következőknek adta át: Mravik József korábbi honvéd őrmester, Varga Lajos, felesége és lánya, Domokos Jenő (Debrecen), Tóth János műszerész (Debrecen), Reichné Józen Vilma (Újpest), Dobos Károly református lelkész és felesége: Ágoston Ilona, Ladányi Endréné született Czifra Mária, Mészáros Istvánné, született Czifra Elvira, Péntek István (Csepel), Lengyel Pál egykori rendőrségi sofőr.

Pápán a zsinagóga helyreállítására 450 ezer forint alaptőkével megalakították a „Lőw Lipót Műemléki és Kulturális Alapítványt”.

Megkezdődött az 1992-ban műemlékké nyilvánított karcagi zsinagóga tetőszerkezetének renoválása. A Mazsihisz hozzájáruláson kívül közadakozásból teremtették elő a javítások fedezetét.

A tarcali zsinagóga épületét a budapesti Kerézia Kft. vásárolta meg az önkormányzattól. Felújítás után finn - magyar művésztelepként, illetve galériaként működött a templom.

A Zwack Rt. kecskeméti üzemében megkezdték a kóserpálinka rendszeres készítését.

A XIII. kerületi önkormányzat emléktáblát helyezett el az első zsidó honatya, Wahrmann Mór emlékére a róla elnevezett köz egyik házának falán. Beszédet a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója, Buzinkay Géza és Szabó Miklós kerületi polgármester mondott. A Mazsihiszt Lazarovits Ernő képviselte.

Raj Tamás főrabbit a Belváros - Lipótváros díszpolgárává választotta.

Az ELTE Jogtudományi Karán aranydiplomát kapott Stephan J. Roth, a felszabadulás után Magyarországról emigrált gyöngyösi születésű zsidó jogász, aki jelenleg a londoni Akadémiai Tanács alelnöke.

A Mazsike Klubban Ember Mária főszerkesztő és Mayer Éva szerkesztő bemutatták a „Barátság” című folyóiratot.

A Liget 1994/novemberi számában Győrffy Iván tanulmányt közölt „Farkas vakon - Antiszemitizmus és antiökologizmus” címmel. (44-63. p.).

december hónap

december 2.

1. Simon Peresz izraeli külügyminiszter Budapestre jött, hogy részt vegyen a Szocialista Internacionálé vezetőségi ülésén. Az izraeli külügyminiszter a palesztinok gazdasági megsegítését kérte számon az ülés nyugat-európai résztvevőitől. Peresz találkozott a Mazsihiszt vezetőivel, majd a Goldmark Teremben tartott előadást Izrael múltjáról és a közel-keleti békefolyamatról.

2. Az Almássy téri Szabadidőközpontban az amerikai Brave Old World együttes, és a magyar Muzsikás együttes adott zsidó népzenei estet.

3. Az Országos Rabbiképző Intézet Goldmark Kórus nagyszerű hangversenyt adott Hannoverben a Zsidó Zenei Központ által rendezett négynapos zsidó zenei fesztiválon.

4. A Műgyűjtők Galériájában a háború óta először tartottak judaika árverést. A mérsékelt siker oka az volt, hogy a zsidó közgyűjtemények közül csak a Rabbiképző Könyvtárának képviselői jelentek meg az aukción, de ők sem vásároltak. A Zsidó Múzeum képviselői el sem mentek az árverésre.

5. A Lubavicsi Egyesület a Wesselényi utcai Emlékfánál ünnepélyes chanuka gyertyagyújtást rendezett.

december 10.

Az Oneg Sabbath Klub vendége volt Jeszenszky Géza, az MDF országgyűlési képviselője.

december 13.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Erős Ferenc szociálpszichológus tartott előadást a zsidó identitás kutatásának helyzetéről.

december 14.

1. Az Országos Széchényi Könyvtár tisztelgő kiállítást rendezett a holocaust áldozatainak emlékére „Oly korban éltem én e földön - A magyar irodalom áldozatai a holocaust máglyáján” címmel. A tárlatot Juhász Ferenc költő nyitotta meg.

2. Szegeden háromrészes előadást tartott „A zsidók Európában” címmel Marjanucz László, a JATE adjunktusa.

3. A zsidó iskolaügy történetéről rendezett tanácskozást az MTA Pedagógiai Bizottsága és a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztálya. Előadást tartott Kelemen Elemér, az MTA Neveléstörténeti Albizottságának elnöke „A magyarországi zsidó nevelés történetének ezer évéről”, Raj Tamás főrabbi „Az oktatás szerepe a zsidó hagyományokban”, Karády Viktor szociológus „A zsidó túliskoláztatás történet-szociológiai problémáiról”, Gadó János szociológus „A felekezeti iskolaügy háború utáni helyzetéről” és Várhegyi György „A Lauder Javne Közösségi Iskola létrejöttéről” beszélt. A tudományos konferencia anyaga kötetben 1996-ban jelent meg. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum Neveléstörténeti füzetek 14. kiadványát szerkesztette Balogh László. 127 p.

december 15.

Kuncze Gábor belügyminiszter fogadta Uri Gordont, a Jewish Agency for Israel (Szochnut) bevándorlási osztályának vezetőjét. A megbeszélésen szó esett a Magyarországról Izraelbe kivándorlókat érintő kérdésekről, és a magyar segítség szerepéről az egykori Szovjetunió és Jugoszlávia területéről kivándorló zsidók kivándorlásában.

december 16.

Kortárs izraeli festőművészek kiállítása nyílt meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

december 18.

1. Szabó Árpád tudománytörténész „Az absztrakt gondolkodás és a természettudományok kezdetei” címmel tartott előadást a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

2. A Stadion Szálló különtermében tartotta első országos konferenciáját a Szochnut. A konferencia témája „Izrael és a diaszpórában élő zsidóság kapcsolata” volt. A konferencián meghívottként volt jelen az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke, Eörsi Mátyás. A Mazsihisz vallási és világi vezetőin kívül megjelent Tuvia Ravív küldöttségvezető, Uri Gordon, a Szochnut bevándorlási Osztályának vezetője, Joel Alon nagykövet, valamint Uri Gordon, az Alija Osztály elnöke.

december 20.

A Goldmark Kórus fennállásának 25. évfordulója alkalmából jubileumi koncertet adott a Bethlen téri zsinagógában. Köszöntőt mondott Schweitzer József országos főrabbi és Deutsch Róbert, a templom főrabija. Szólót énekelt Fekete László és Tóth Emil főkántor, valamint Münczné Kéval Zsuzsa.

december 21.

Gábor Marianne „Üldözöttek” című kiállítása a Kossuth Klubban nyílt meg.

december 21.

Fűzfa Júlia áriaestjét Raj Tamás főrabbi vezette be a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

december 22.

Havas Judit „Séta” című produkcióját mutatta be a Bálint Zsidó Közösségi Ház.

december 25.

Zsidó kegytárgyak és könyvek vásárát rendezték meg a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

december 30.

Tel Avivban fogadást rendezett az Eked kiadó Mezei András „Adorno” című verses kötetének héber nyelvű kiadása alkalmából. A kötet megjelentetéséhez a budapesti önkormányzat is hozzájárult. A kötet nyomdai munkái Magyarországon készültek.

A magyar jobboldali sajtóban december végén jelentek meg egy kanadai emigráns lap, az Új Hídfő koholt híre nyomán, hogy a ZSVK, az IMF, Soros György és Ukrajna vezetői megállapodtak abban, hogy 200 ezer zsidót telepítenek Magyarországon. Az „emigráns kacsaröptetés” szerint a telepések számára Solymáron már megkezdték az építkezést. A solymári önkormányzat cáfolta, hogy bármilyen nagyobb építkezés folyna a településen. A Belügyminisztériumban pedig közölték, hogy a bevándorlási keret 1995-re mindössze kétezer fő. A hír mindenesetre arra jó volt, hogy az Franka Tibor szerkesztette „Új Magyarország”, a Csurka István szerkesztette „Magyar Fórum”, és a Bencsik András szerkesztette „Új Demokrata” és még néhány jobboldali orgánus újra zsidózzon egyet. „A zsidótelepítés Magyarországon” vita még 1995 januárjában, sőt februárjában is foglalkoztatta a közvéleményt.

A Mazsihisz költségén decemberben befejeződött a Salgótarjáni úti zsidó temető külső-belső felújítása, új gondok is kerültek a temetőbe.

Részben közadakozásból, részben az önkormányzat támogatásával felújították a pécsváradi zsidótemetőt és emlékművet.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban és a Síp utcai Díszteremben tartotta 1994 évi közgyűlését az Európai Zsidó Szervezetek Tanácsa. A tanácskozás „Remények és félelmek: zsidó identitás az új Európában” címet viselte. A több napos konferencián vitaindítót mondott Alekszandr Frenkel Szentpétervárról, Peter Kroupnikov Münchenből, Popper Péter Budapestről, Meir Waintrater Párizsból és Jonathan Webber Oxfordból.

1994 végén alakult meg a „Magyarországi zsidó zenei kutatócsoport” az MTA Judaisztikai Kutatócsoport keretén belül. Az ORI és a Soros Alapítvány támogatásával működő csoport vezetője Frigyesi Judit lett.

A KLTE Történeti Tanulmányok III. kötetében (Szerk. L. Nagy Zsuzsa, Veress Géza) jelent meg Prepuk Anikó: „A zsidóemancipáció a reformkorban” (15-34. p.); és Völgyes Zoltán: „Egy 1956-os antiszemita megmozdulás történeti háttérben” (141-156. p.) című tanulmánya.

A Soros Alapítvány által 1994-ben támogatott zsidó témájú kutatások és rendezvények: Vázsonyi Vilmos Emlékbizottság 500 eFt; KÚT Pszichoterápiás Szakrendelő-Magyarországi Zsidó Fórum - Bar Kochba Alapítvány 1,8 mFt; MTA Judaisztikai Kutatócsoport Szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola tudományos konferenciája 250 eFt; Szombat c. folyóirat 1 mFt;

Az Európa Intézet (1146. Bp. Ajtósi Dürer sor 19-21.) ösztöndíjasaként Ö. Kovács József a zsidóság és modernizáció témakörét kutatta Közép-Európában 1848-1919 között. Egy hónapig a modern zsidóság történetének újabb irodalmával foglalkozott Bécsben.

A Szombat 1994/10. számában Franz Kafka melléklet jelent meg (25-41. p.).

Az év folyamán folytatódott Faludy György „Jegyzetek a kor margójára” című sorozata a Magyar Hírlap szombati mellékleteiben.

A Replika 1994. 15-16. számában jelent meg Kovács András tanulmánya „Előítéletes projekció-e a becslés?” címmel. Az elemzésben a szerző kitér egy egyetemisták között végzett felmérésre, és bebizonyítja, hogy a zsidósággal szembeni előítéletek létszámuk becslésében is megnyilvánulnak (241-245. p.).

A Yahalom Zsidó Szabadegyetem előadásai a Rabbiképző előadó-jában:

január 13.

Domán István „Az álom a Szentírásban”; Voigt Vilmos „Mi az, amit tudunk a magyarországi zsidóság folklórjáról?”

január 20.

Hegedűs Gyöngyi „Arab nyelvű középkori zsidó filozófusok”; Klaniczay Gábor „A XI-XII századi eretnekmozgalmak”.

március 3.

A Cimarosa és Mozart műveiből adott házikoncert után Menahem Meron tartott előadást „Hit és tudomány a Jób könyve alapján” címmel. Majd Donáth László Luther és a héber biblia kapcsolatáról beszélt.

március 17.

Ambrus Katalin - Bassa László: „A cionizmus magányos farkasa: Zeév Jabotinszky (1880-1940)”.

március 24.

Ferenczy Endre: Biblia és világi jog; Oberlander Baruch: Szanhedrin - a legfelsőbb zsidó törvényhozás, a rabbiság működése.

március 31.

Bertényi Iván „Szepesi Jakab országos zsidóbíró működése és kora”; Raj Tamás „Az eltemetett középkori budai zsinagóga”.

április 14.

Dobszay László „A gregorián ének és a zsidó liturgikus zene közös tradíciói”; Kármán György „A zsidó felvilágosodás liturgikus zenéje”.

április 21.

A galíciai zsidók Magyarországi szerepéről tartott előadást Haraszi György és Varga László.

május 5.

Frojimovics Kinga „Adalékok a zsidó társadalomtörténethez a felekezeti anyakönyvek tükrében”; Kiss József „A zsidó anyakönyvezés Magyarországon”.

május 19.

Kőbányai János „Miért nem lehetett egyetemes értékű magyar nyelvű zsidó irodalom?”; Lichtmann Tamás „Zsidó motívumok a két világháború közötti magyar irodalomban”.

május 26.

Gerő András „Polgárosodás és szimbólumteremtés”; Wirth Péter „Elfeledett magyarországi zsinagógák”.

október 6.

Török Petra „Vonzások és választások Makai Emil költészetében”; Nagy Sz. Péter „Zsolt Béla és a zsidóság”.

október 20.

Török Rozsnyói Ágnes a Szálasi-puccsról, Szita Szabolcs a nyilasuralomról tartott előadást.

november 3.

Maróth Miklós „Izlám, judaizmus, kereszténység”.

november 17.

Beney Zsuzsa „A halál fogalma Radnóti Miklós költészetében”; Szabolcsi Miklós „Menekülők és próféták - magyar-zsidó irodalom 1930-1945”.

december 15.

Frigyesi Judit „A zene és a vallási filozófia egysége a zsidó liturgiában”.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház Yahalom termében rendezett hat részes szeminárium témái: „A post-holocaust zsidó identitása” (Braun Róbert); „A bibliai és a világi jog forrásai” (Ferenczy Endre); „Lapok a magyarországi cionizmus múltjából” (Novák Attila).